:: E. Pahlberg ::

Herta.

M. Leesmenti kirjastus
Paides — 1922 a. ::

G. PAALBERG.

Herta.

M. Leesment'i kirjastus Paides.
1922. a.

W. Ehrenpreis'i trükk Tallinnas

Jumal andnud mulle hinge, et võiksin tema loodud ilma vaadelda. Egas' ta mind pole loonud laisklejaks, selle eest olen talle tänulik.

Ta annud mulle kaks tugevat kätt, et võiksin teeni oma igapäevast leiba.

Oskan juba elu vaadelda, tema mitmesugusist küljest. Oskan tunda mõnu ning häädmeelt, päikese paistelisest ilmasit, mis ime kenasti soendab mu logelevaid konta.

Tunnen tuska, kui torm hulub ja tuul minu viletsad kuue hõlmad lahti kisub neid mööda mu pikki jalgu pekstes. Tunnen valu, kui külm sügisvihm ning rahe vastu nägu peksab ja pori läbi katkiste saabaste lirtsub.

Looja andnud mulle rahutu hulkuja hinge.

Rändan mööda maad ümber ja otsin kodu. Ta annud mulle hinge, see suur looja, kuid unustand ilma mind koduta, kus leiaksin rahu.

Mind leitud ühel vilul, sügishommikul, kellegi inimese armastaja ukse alt, väikese käekorvi seest.

Külm, see pole mulle midagi teinud. Jumal annud mulle tugeva tervise, kannataja külma, nälga ja jänu. Ah jänu!

Seda tunnen ma küll kõige rohkem. Nälg ning külm ei piina mind kunagi. Kuid jänu, see põletab mu sees — küll olen teda uputanud viina klaasis, olen joonnd maha omad viimased rüdehilbud, olen püherdund kõrtsi räpaseil põrandail.

Aga ikka see jänu! Olen oma ihu roojastand juues end seaks . . .

Kunagi ei kustu see jänu!

Rändan vallast valda ning küllast külla, otsides kodu. Otsides, nagu oleks teda kuskil jumala ilma peal minu jaoks olemas!

Teen tööd, kui nälg kallale kipub ning lähen oma rada, kui tunnen end söönud.

Keegi ei küsi mult: „Kes ma olen?“ „Või kuhu lähen?“ Kellegil pole mind tarvis!

Olen üleliigne inimene ilmas.

Olen läbi elanud mitmesugused perioodid oma elus; olen olnud otsija, otsija valguse ja tõe juure.

Olen püüdnud omada kuulsust ning rikkust, olen oma käed sirutanud tähtede järele, mis taevas, olen tahtnud neid alla tuua maa peale. Olen tahtnud päikest oma tuppa ahju otsele üles panna, et soendaks sealt minu tuba ning poleks tarvis pakase ilmaga ahju kütta.

„Kuid Jumal loonud mind niisuguseks, nagu ma olen.“

„Saamatuks inimeseks.“

Vihkan isiennast ja vannun elu. Vannun, et pannud mu hinge kammitsa lodeva kehasse.

Oleksin hoopis teist moodi, kui oleks mul energiline keha, ning sirge nagu tapuritv.

Kuid nüüd! Olen inetu ja lodev.

Siiski trööstin end, kellele looja nii vähe kätte usaldand, sellel ka vähe vastutamist.

Minul pole pattu. Olen vaene inime.

Kellegil pole minult saada, ega minul kellegille maksta, sest et mul midagi ei ole!

Ütlesin ju Teile, et olen vaene inime.

Minul pole talu, ega mõisa, minul pole maja ega lossi. Minul on kõik jumala ilm.

Igal pool on minu kodu.

Riide hilbud, mis mu viletsat keha katavad, andis mulle üks täissöönud hea inimene, keda looja oma armust ning teiste kaasinimeste kulul rikastand.

Ta nägi mind poolhalasti, olin jänuga joonud oma viimased närud üllt — ta süda läks nähes mind haledaks.

Ma võtsin need hilbud ning katan oma keha, et päikene ei põletaks teda kuivaks ja külm ei värviks teda punaseks, kui kalev mis kohtu laua peal ehk kui ära praetud looma maks.

Ma ei taha olla teistel inimestel hirmutiseks.

Nii longin ma talust tallu, ning mõisast mõisa.

Minu elukutse on, vaadelda jumala loodust. Selleks on ta mind ju loonud.

Minu jaoks ei leidu tööd, mida võiksin teha kauem kui, et tunnen end söönud. Teen tööd päeva, kaks, tunnen tuska hinges ja lähen . . .

„Jumal, miks oled mind loonud niisuguseks!“ hüüan ma enesele.

Mu jalad on rakkus ning verised, kuid siia tallu ma öömaja otsima ei lähe, siin on tige ning kitsi peremees, kes uriseb, kui peab andma vaese inimesele palukese leiba.

Ma lähen edasi.

Otsin, kus leian lahkeid inimesi, kes halastavad teekäija peale, andes talle öömaja ning kruusi külmavett.

Lähen, aga järgmises külas on kurjad koerad, ma kardan neid ja katsun, et pääseks terve nahaga, ligidalle väljale.

Mu ees laotab ent ääretu viljaväli. Tagapool mustendab mets.

Ma jõuan tee lahkmelle.

„Kuhu pean ma minema? Kas paremalle või pahemalle poole? Kes ütleb mulle seda, kust leian oma õnne?“ küsin eneselt.

Mull täiesti ükskõik, kuhu poole ma oma sammud pööran, kas õhtu või hommiku poole.

Astun paremale poole lootes, et sealt leian oma õnne.

Õhtul jõuan suurde tallu, mis eemalt paistab mõisana ning mäe veerul asetub.

Kenad, alles uuejärgi ehitused, igatepidi näha, et siin tubli peremees.

Astun õue.

Ka siin tigedad koerad, kes tahtvad lõhki kisku mu viimased räbalad üllt. Võib olla, meeldiks see peremehele, kui kisuks ta kurjad koerad mind ennast lõhki, et ei oleks ma enam tülinaks võerastel inimestel.

Aga loomad on targad.

Nad teadvad, et olen jumala päevavaras, olen hulkuja, kes kellegile ülekohut ei tee, kes kellegi oma ei võta.

Inimesed ütlevad teinekord halva — närakas, varas! See mulle ükskõik milleks mind nimetaks. Ma kõnnin omi radu, ning mu käed on puhtad.

Teinekord tunnen siiski tuska, pole kellegilt midagi palunud, kuid tema sõimab! Kui sa ei taha anda, ära siis ka sõima!

Mina lähen oma teed ja leian häid inimesi — tahaks teinekord osta õieti suure tabaluku ning ripatsiga panna ropule inimsuule, et ta ei saaks enam välja ajada jõledust.

Issand on meid kõiki loonud ühesugusteks.

Sinule on ta annud rikkust ning vara, talud ning väljad — minule on ta loonud oma ilma, et võiksin seda mõnusasti vaadelda.

Olen ma sinust halvem?

Ei!

Ma olen iseenesega rahul ja kas see ei ole sinule üks kõik, kas mul midagi on või ei ole.

Kuid ei! Sinu süda valutab — sa kardad, et tahan osa sinu suurest rikkusest.

Ei!

Pane peale, juba ennalt oma uks minu eest kinni, kui näed mind tulema.

Sa jõle inimene!

Teine kord tuled sa ise minu juure, et minult nõu küsida, kui sul kitsas käes. Sul pole aega olnud elu vaadelda, sul pole aega olnud tundma õpida oma isanda tahtmist!

Sa rühkisid, et korjata rikkust, et oleks täis sinu aidad laeni vilja, et oleks sinu kukur nii suur, et ei jõuaks seda vedada paar tugevaid härgi.

Ja mina nälgisin . . .

Nii mõtlesin, kui võitlin talu õues kurje koertega.

Uksele ilmub perenaine, kelle seljataga kaks käherpead last, kes uudishimulikult sealt välja piiluvad vaadates võerast hulkujat.

Perenaine keelab tigedad koerad ning kutsub mind maija.

Naisel näib olema õrn süda, olles alles nii noor ja siiski kaastundlik ligimise vastu, nii mõtlen.

Ma astun tema järele maija.

Ta kutsub mind istuma, kuhu toob kruusi täis paksu piima ning kannika võid leiba, et võiksin süüa end söönuks ja tänada lahket perenaist, soovides talle palju vasikaid ja veel rohkem seapõrsaid. Et oleks ta eluaeg nii pikk, et võiks näha omi lapselapsi.

Aga imelik!

Mu süda on nii rahutu, mu pilk ei taha pöörduda perenaise õitsevailt põskeilt. See nägu, need jooned, see naeratus ning silmad, kas pole ma neid kuskil ennemalt näinud?

Ma tuletan endalle meelde.

Mu mälu on jäänud avaraks, ning laseb läbi mälestusi, kui katkine küna vett. Sellest tuleb, et ei tea, kes on see naine!

Ka perenaine näib punastes uurima mu näo jooni.

Kõik see aeg vahivad lapsed ema seljatakka piiludes välja. Neid õpetud niimoodi: „Kui ei tahtnud kuulda ema sõna," siis öeldi: „tuleb kotimees ta paneb pahad lapsed kotti ning viib ära."

Üheks niisuguseks kotimeheks peavad lapsed ka mind. Nende pilgud vaatavad mu põhjatu taskute, minu põue, minu laiaäärega palitu hõlme peale.

Mõistan nende pilke.

Wõtan taskust peoga hõberaha ning pildun nende ette põrandalle püüdes sobida sõbrust.

Kibe naeratus libiseb üle minu näo.

Mis kõik inimesest ei või saada!

„Mis Teie nüüd! Ise ei söögi ja pildus lastele raha," ütleb perenaine.

Perenaine, ikka oodates ukselävel näeb, et mull puudub söömaisu, hakkab mind sundima sööma.

„Aga mis võin mina senna parata, kui jumal pole mulle andnud isu, süüa, selle talu leiba!"

Perenaine punastas minu üteluse peale.

„Teie alles nii noor ja juba põhjas!" lausub ta.

„Kuidas nii?" küsin imestes.

„Oleksite võinud tööd tehä," ütleb endamisi.

Naeran mõrudalt.

„Jumal pole loonud mind töötegijaks, vaid vaatlejaks," ütlen talle.

Rahuldub sellega, ning läheb rõdule, kus loeb ta mees ajalehti.

„Leksi!" kuulen ütlema naist.

„Mõtle, kui imelik! Tuleb närus riides teekäija, ma kutsun ta tuppa, palun istuda teda lauale, annan talle süüa, sest arvan, et on ta näljane. Ta istus

laua äärde, ise vahib ühte lugu minu otsa ja ei söö. Võtab pihuga hõberaha, ning pillub lastele. Näib nagu oleksin kunagi tundnud teda! On nii tuttavad näo jooned," lisab ta juure.

Mees tõstab silmad ajalehelt ülesse, ning ütleb: „Et kutsu ta siia! Ehk on ta inimene, kellest veel asja saab."

Naine tuleb.

Ta tuleb oma nõtkuval kõnnakul, mida imestellend ma terve oma nooruseaeg.

Mu mälu andis mulle tagasi need pildid, mu õnnetu elust kui olnud see naine mulle enam kui mu elu. Nüüd teatsin, kes on see naine ja kelle katuse all viibin.

Olin hoidunud mõnd pikka aastat, kokkupuutumast naisega, kes olnud mul armsam, kui kõik ilm.

„Jõledus!"

„Mis on minul tegemist olnud selle naisega! Missugune naine heidaks pilgu niisuguse kerjuse peale! Kerjuse peale, kellele antaks kannikas leiba ja kruusitäis paksu piima — keda imestaks, kui ta ei söö! Ärge pilgake mind Jumala päevavarast! Olen ju küll puretut elu karmusest . . . Minul pole kodu ega kollet, mu kodu on jumala ilm, ning lahked inimesed.

Tahaks tõusta ülesse, ning tormata välja sest majast. Mis jaoks hakata arutama möödunud elu! Kellele seda tarvis teada, miks saanud ma hulguseks?

Tundub nagu häbi, iseenese, võib olla selle naise ees, kes tuleb rõdult tagasi mind kutsuma oma mehe juure.

„Võib olla, ei ole see nii!"

Võib olla, ei teeks ta seda mitte, kui teaks, et olen ta endine armuke.

Loodan, et jätab mind kutsumata.

Olen pettet, sest kuulen liginevaid samme, ta tuleb — — —

Ma tõusen ning haaran oma kübara järgi, et põgeneda uksest. Jõudes ukseni, tunnen, et asub kurat mu sisse, mind kiusates: „Ära mine!“ hüüab ta mu sees. „Näita ennast neile, mis on sinust saanud. Näita, mis on nemad sinust teinud.“

Nemad kahekesi elasivad õnnelikult, sel ajal kui eksisid sa koduta ümber, pilkane öö südames ning otsatu valu.

Ei tunnud nad puudust, täis olivad neil laeni aidad ja kukur nii suur, et saaks vedada paaril härgil. Ei olnud nad mõtlend omas õnnes, et on üks kolmas, keda tõukand nad elu umbseile tänavaile hullu koerana, kes ei leidnud rahu, vaid hulkus koduta ümber, tehes nägu nagu poleks ta kunagi olnud parem inimene. Ja kurat ütles mu sees: „la's tunda need õnnelikud ent segatud omas rahus, la's olla ümber paisat nende õhulossid mis ehitand nad tuleviku jaoks, kui oled ütlend, kes sa oled!“

Ja ma jäin senna.

Naine tuli.

Ma naersin oma mõrudat naeru seistes uksel.

Naine vaatas imestes otsa, nähes, et seisan uksel ning naeran oma mõrudat naeru, lahkudes.

„Kus lähete vastu õhtut? Võiksite öömajale jääda!“ ütleb ta.

„Tänan, tänan, lahke perenaine soovi eest! Olen kord niisugune inimene kellel pole rahu — olen aastaid otsinud kodu, jookstes oma jalad veriseks ning riided näruks. Pole teda senini leidnud!“

Naine on mõttes.

Ta kuulatab teravalt mu hääle kõla, mis kostab kähisevalt, sest tunnen kui pakitseks midagi kurgus!

„Minu mees tahaks Teiega rääkida,“ ütleb naine nagu ärgates omist mõtteist.

„Ehk võib ta Teid aidata! lisab omal armsal pehmel häälel juure ning vaatab unistes kerjuse otsa.

„Mind aidata? Teie mees?" Naeran ma kõigest südamest. „Nagu võiks keegi mind aidata! Teie peate mind ikka kerjuseks, perenaine," ütlen rõhutes. „Ei, mina pole kerjus, mina olen jumala loodud inimene, kes armastab hulkuda, ilma eesmärgita, ilm otsata ning vaadelda unistavaid naisi."

Mees, kuuldes meie juttu, tuleb ise ning kutsub mind rõdule.

Ma lähen.

Minus triumhfeerib kurat.

Tahan näha, missugused silmad teevad, kui ütlen, kes olen. Mul on häämeel, et olen end muutnud, et ei tunne mind mu endised sõbrad.

Tunnen häädmeelt, et võin segada nende rahu, et keeraks naine end öösel küljelt küljele ning mees näriks omi huuli.

* * *

Mees lajutab end rõdul oleval sohval, näidates mulle käega, et istuksin tema vastu toolile.

Naine nõjatub ent ukse lävele.

Lapsed on antud ümmardaja hoolde. Pole neid näha.

Mees vaatas uurides mu otsa.

Kannatan külmalt ta pilgu välja, ehk küll tunnen võpatust kehas.

„Mis tahab tema minust?" mõtlen iseeneses. Kas tahab ta teha minust nooremat sulast tallu, et valmistab pidama mulle kõnet kõlblusest; või mõtleb panna mind majavahiks! Tunnen neid advokaadi konksusi.

Mees on linnas advokaat. Herra advokaat Paulus on ta nimi. Suvel puhkab omas talus talvisest tööst ning kohendab oma närve. Ka perekond on maale toodud.

Tean, et valmistab mulle kõnet. Olen neid ennem näinud. Nii ka on. Mees kõhatab. Ta tahab vist alata. No minugi poolest, et lase lahti!

Kuulen sind heameelega. Tean, et oled suur võrukael, ning naljahammas. Oskad sõnu teha, sest seda oled sa terve oma eluaeg õppinud. Nagu oskaks advokaat ka veel muud, kui lobiseda! See nende ainuke töö.

Nõjatun end mõnuledes toolile, viskan teise jala põlvele ning lasen pea viltu, kuida olen näinud naisi istmas kirikus.

Nähes minu võetud poosi, hüüab ta:

„Oo! Oled mul õieti suur herra! Näen, et oled suur võrukael," ütleb advokaat ning küsib mult:

„Võiksid ehk teha mingisugust tööd? Saaksid veel kasulikuks inimeseks."

Eitan. Pole jumal mind loonud töötegijaks.

Vaatab mind uuesti, kui prokuröör uurides.

„Tähendab, oled ilmas kasuta inimene — päevavaras."

„Küllalt!" hüüan ärritult. „Tean ise, kes olen. Pole tulnud Teilt kuulama ilmasjata sõnu."

Mees muudab oma tooni ning ütleb: „Mui sinuga head mõtted, kui ütled, kes oled? Kui jutustad, miks hulgud ringi, ning vihkad tööd."

„Kuule kuradit!" mõtlen eneses. „Või tema ütleb mina vihkavat tööd!"

„Kui tahad end paranda, võtan su heameelega siia tallu tööle. Sul terved tugevad kondid — võiks saada sust veel inimene kui jõuad loobuda joomisest."

„Ah mina joovat! Vat mis ta ei ütle!"

Nagu oleksin palunud temalt juua. Nagu oleksin joonud temaga ühes!

„Vat mis ta ei ütle!"

See punase nina ning rippuvate põskiga herra, kes ise välja näeb, kui nuumat siga . . . seal.

„Ei saa aru herra?"

„Millest järeldate, et joon?" küsin talt.

Ta vaade peatab mu välimuse peale.

„Teie riided, saapad — — —" ütleb ta.

„Ah, so!"

„Jah, need kinkis mulle üks hea inimene nagu Teiegi olete. Ta ei tahtnud, et olen inimestel hirmutiseks."

Mees jääb mõtlema.

„Olete häbemata inimene!" ütleb viimaks.

„Olen, olen herra!" vastan hirvites.

Mu vaade riivab naist, kes võpatab.

Kas aimab ta kes olen!

Tema pilk otsib paludes mehe oma, et jätaks see ju mind piinamast järgi. Aga mees ei tunne naise hinge. Ta on ükskõikne, ei oska lugeda naise pilgust tema hinge, mis valla kui lahti tehtut raamat.

„Oleks huvitav teada kuidas langesid nii alla?"

„Võib olla, olid ennem parem inimene?" küsib mees, vaadates mu otsa tõsiselt.

„Ehk jutustad?"

Seda ootasingi mina.

Miks muidu tulingi siia!

Ootasin, et saaksin ütelda, kes olen.

Ma algasin oma jutustust iseenesest ning kahest teisest.

Minu kasuvanemad olivad jõukad linna elanikud, mina nende ainus pärija. Meie naabruses elas teine perekond, kes niisama jõukad, kelledel üks poeg aga ka kena sinisilmaline tütar oli.

Meie elasime väga sõbralikult. Käisime seltsis koolis, olime ühe vanused ning meie olime kui ühte kasvanud. Lõpetasime keskkooli, sealt astusime ülikooli. Tema õppis õigusteadust, mina inseneeriks. Korraga lõpetasime kursused ning tulime kodulinna. Meie vanemad olivad meie üle väga uhked ja meie ise lahutamata sõbrad.

Ülikooli lõpetamise määlestuseks korraldesivad meie vanemad ühise pidu.

Pidu peal kohtasin mina ühte ime ilusat noort neiut, kes valdas mu hinge.

Minu õnn oli liiga suur, et seda üksinda endale pidada, ma jutustasin sest ka oma sõbrale.

Sõber soovis mulle õnne!

Imestas kuis olin leidnud nii ilusa pärli.

Ma leidsin noore neiu südame juurde teed, mis alles veel minu õnneks vaba juhtus olema ning meie elasime lugemata päivi täis armu joovastust läbi. Meie pulmad pidid peale minu väljamaalt tagasi tulekut olema. Olin sunnit väljamaale minema end täiendama. Süda valutas, ei tahtnud kuidagi minna — aga vanemad soovisivad seda ja et nad minu kõige suuremad head tegijaid ei jõudnud neid pahanda, ning läksin . . . ehk küll raske südamega.

Ka minu pruudil oli raske minust lahkuda, sest armastasime teineteist.

Trööstisin teda, et tulen aasta pärast tagasi ja siis on meie pulmad.

Saatuse tahtmisel läks mul rohkem aega kui ette kavatsend.

Tagasi tulles leitsin oma pruudi minu ainuma sõbra kaenlast.

Olin kui piksest rabatud — — —

See truu sõber oli võtnud kõik mu kirjad, mis saatsin oma pruudil, vahelt ära. Polnud annud neist ühtegi mu armsamal, kes ootas ja käis nutet

silmega. Siis lähenes minu sõber mu pruudile, trööstijana, jumalana, jutustes et olen ma petis ning ei tule ma enam kunagi väljamaalt tagasi.

Herra advokaat oli minu jutustuse aegas väga ära kahvatand.

„Mis Teil ometi on herra?“

„Ega Te ometi haige pole?“ küsisin mehelt.

See ägas ainult.

Ah, ah, aaa! naersin mõrudalt

„Kas hakkab mõjuma?“

„Mul pole palju enam ütelda. Kannatage natukene veel!“

„Tagasi tulles, sarnast pilti nähes, pidin ma peast hulluks minema. Olin kautanud kaks minule kõige kallimat südand — — —“

„Olin meeletu!“

„Kiskusin enese juuksid peast ning tahtsin end tappa — ei, ütles minu sisemine hääl. Oleks liiga suur au, neile alatuile, korista end ära nende tee pealt!“

„Parem lähen ilma ning loksun, kui pooleli vee vaat puuassitega vankril mööda ilma ringi, kuni tulen nende akna alla, kes röövind, kes purustand mu elu. Nüüd olen ma siin . . . . . ja kui soovite laulan Teile tuttavat kerjuste laulu.“

„Noh Teie ei taha?“

„Pole ka tarvis!“

Tõusin üles, kummardasin ja läksin uksest välja, öeldes: „nüüd teate, kes olete Teie ja kes olen mina!“ Välja tulles viskasin pilgu üle õdu, kus nägin nõjatuma naise seina naale, ning vahtima leegitseval pilgul mulle otsa Mees toetas ent küünarnukkel lauale ning vahtis oma jalge ette põrandale. Tal polnud julgust tõsta omi silmi ülesse, et ei riivaks ta naise pilku, mis kui ema tiigril leegitses.

Ta tundis oma naist.

Teatsin, et naine jõuab kõik andeks anda, kuid mitte pettust.

Sellest tuli, et oli möödas seal majas õnnelik aeg ja helped päevad. Oli möödas aeg, kus naine andus mehele, pidades teda oma jumalaks, omaks päikeseks . . .

Naise esimese päikese oli petis sügis vihm ning tuul ära uhtund — oli sellele asemele end seadnud isand advokaat Aleksander Paulus. Oli petet naisele päikeseks saanud. Aga päikene läheb ju ka looja — nii langes see isand ka oma troonilt alla, kus end uppitand.

Oli naine rahul olnud oma mehega?

Ei!

Mees polnud oskanud tema hinge vaadata. See hing hulkus ümber ilma ruumis, nii kui mina, käis mu kannul kui kooljas.

Ma läksin ära sest talust. Polnud põhjust siin kauem viibi. Olin teinud oma töö, millest unistand aastaid.

Tundus südames tuska, imeliku pitsitust hinges, kui sammusin kaugemalle talust. Oleks nagu midagi maha jäänud tallu!

„Ah lori!“

Mitte midagi ei jäänud mull senna.

Olin kiskunud valla oma hinge, mis oli kinnipitseerit olnud aastaid. Tuntsin kui imbus verd neis vanust haavest, mis polnud jõudnud kinni kasva aja jooksul.

Ma ruttasin, et jõuda kaugelle sest talust, polnud lusti viibida seal läheduses, kus õhk läinud palavaks kui saunas.

Jõudsin määkingule, kust paistab veel see talu, enne kui kaub metsa taha.

Seal rauges mu jõud.

Ma istusin kivile, tundes end väsinud.

Olen rumal, kes jookseb ühe tühipalja naise pärast aastaid hulluna ümber, piinates oma ihu ning hinge. Nagu oleks see naine parem teistest!

Naine jäänud niisama igapäevaseks kui tuhanded teised!

Ta istub võib olla praegu oma mehega lauas, unustet mis ütlesin, unustet üks vaene koduta hulkuja, ning sööb linnu praadi hapu kapsaste ja kooresousiga.

Kui hea maitseb see talle.

Naisest saanud korralik perenaine, kelle mure on lugeda igal hommikul kana ning pardi poegi, et poleks neid viinud ära kuri kull.

Naise mure on rehitseda aedas kurgi peenraid, sest mees armastab nii väga hapu kurkke. Iseäranes kui võeraid linnast tuleb ja viin ojana voolab.

Temast saanud korralik talunaine, kes kõnnib vara hommikul ämbrid käeotsas talli juurde, viies juua vasikatel ning sigadel süüa. Ta kõnnib mööda põllu peenraid ning piilub tööliste järgi, kas küllalt teevad nad tööd ja ei raiska peremehe kallist aega.

Töölised on ju nüüd nii kallid ja peab nende järgi hoolega vaatama.

Seda kõik teeb naine, kui ära kottu' ta mees, see on: linnas ajamas ameti asju.

Niisugusena kujutasin endalle ette naist, naist kellepärast hulkund ma aastaid ümber kui meeletu.

Kui väiklane ma olin!

Tahtsin kinni litsuda verd, mis imbus mu südame haavest ning püütsin petta end, et olen kõik unustand. Püütsin kritiseerida naist, keda ei tunne ma enam, kelle hing võib olla ammugi minust kaugenud.

Miks olen võtnud sisse endale, nagu oleksin õnnetu, õnnetu ühe naise pärast, kes ammugi unustand mind, andudes teisele.

Kes tunneb inimese hinge!

Siiski, mu hing on mu ees kui lahti tehtud raamat, millest loen kui õpetaja piiblist kogudusele, ning vaatan määrast muljet avaldab mu lugemine. Koguduse nägu on pilves, ei ole vist kohatand õiget, tabavat tooni, et võiksin mõjuda rahuldavalt.

Tunnen langevat mu meeleolu — nagu asjata hulkuvat, ning kaugusesse kaduvat, kui langev täht — ja see on mu elu.

Miks kõnnin eksinud radadel ning otsin eneses endist inimest!

Nagu oleks seda veel minus!

Olen luukere, ainult kondid ja nahk ning pikad kõivad, kui toonikurel.

Olen kui sülekauss, kuhu igaüks võib sülita ning naerda veel peale kauba, et sülitand ta hulgusele näkku. Olen siis sellest halvem kui inimene, et eksinud ära teelt? Läinud rappa oma eluga ning otsin kodu oma rahutu hingele.

Ei usu!

Minus elab jumalik tuli, mida looja istutand mu südame. Armastuse tuluke . . .

Katsuge, kas leiate omas tuld, mis jõuaks võrrelda ent minu hinges leegitseva tulega — ei usu!

Ei ole end roojastund pimedais kafeedes, ei ämarais restoraani taga tubades, vallates värvit põskiga naistega. Olen kõndind omi rada jumala looduses, kus valitseb pühalik vaikus ehk mühab tormine põhja tuul.

Võta sealt maast see kivi, ning viska ta laksudes vette. Kas ei jää temast kaja järele ehk küll ise kaub sügavusse

Miks pidigi kaduma mu armastus järelkajata!

Istun kivi peal, ning vaatan talu poole, kust tulnud. Mis vahin ma senna poole? Mis ootan tulema sealt? Kas loodan, et jätab maha naine oma mehe, oma lapsed ning jookseb mulle järgi.

Mulle, ilma hulgusele!
Kell pole kodu ega kollet!
Ei usu!
Siiski, kas arvate, et see palju on, kui tuleb!
Kas oi ole see teine mees, kes pärast minu tulnud, kell punane nina ning rippuvad põsed — kes täis nuumat kui siga, veel küll saanud sest naisest. Oh, ammugi on see mees otsinud omale teisa, olles tüdinenud oma naisest, kes liiga igapäine. Tal olemas mitu liiga naist linnas, ta tunneb neid palju, kell värvit põsed ning modern parukad.
Kas vast nüüd alles avanesid naise silmad kui ütlesin, et mees petnud teda, valetanud temale.
Ei usu!
Naine tunneb väga hästi oma meest — teab, kes ta on ja missugused ta kalduvused. Selles on naistel peened ninad
Naine teab, et mees on kui sõnn, kes kusgil sugujaamas riigiabirahaga ning seltskonna kulul ülal peetakse ja keda tarvitavad paljud . . .
Ma istun ning ootan.
Mida? Ei tea isegi!
Siiski ootan, vaadates talu poole.
Ootan seda naist!
Olen teda kaua aastate järel leidnud, tahan, et peaks ta tulema.
Kas ei ole küll tal sellest seltskonna kulul täis nuumat mehest!?
Ka mina tahan temast osa saada, tahan, et tuleks ta minu juurde siia. Istuks minu kõrvale ning paneks oma pea mu sülle, ise anduv ja õrn, kui olles alles noor neiu.
Ta hoidnud end minu jauks.
Miks ei peaks ta seda tegema ning tulema!
On's temal vähem õigust kui ta mehel, kes läheb võeraste värvit põskiga naiste juurde, silites nende põski ning kobades nende üles puhvit rindu?

Või on see naine ori oma mehele?

Ta ei julge tulla!

Ta on ehk produtseeriv emaloom, kes toob ilmale pisitillukesi inimesi, ning kardab jätta neid isase hüüäne hoolde, kelle pilgud luuravad ta liigutuste järgi.

On's ainu õigus siis ainult mehel, keda ilm seaduslikuks nimetab?

Mikspärast siis mitte minul!?

Olin ju ometi enne teda, selle naise mees?!

Kui kaua olin nii istund mõteldes, ei tea Teile ütelda, sest minul pole aeg ega koht tähtis, kus istun ning unistan.

Mull täiesti ükskõik kus istun, kas maantee kraavis ehk Pukspuu restoraani taga toas.

Minu mõtted uitavad vabalt, luues endalle kujutusi minu pisukesest mõtte ilmast ning lenneldes kõrgel maisest rämpsust.

Nii oli ka täna.

Usun, et tuleb naine.

Loodan, et pole ta ori oma mehele, kelle ees küürutab end alandlikult kui käskija ees — ta teeb mis tahab ning läheb kuhu mõtleb.

Ent kuulis ta ju minu suust, et mees teda petnud, võttes ära minu kirjad, mis saatnud ma talle väljamaalt — et valetanud see mees minu peale.

Kui naine, kas ei olnud tal südand, nähes mind halatsemise väärilisena — nähes mind kerjusena, kellele pakkus tüki leiba, mõeldes, et olen nälgas.

Kas arvate, et naine andnud end orjaks mehele, kes rüvetand ta paremad tundmused.

Seda saate alles näha!

Ta raputas enesest maha mehe ning kaks kaarna poega, keda annud talle ta mehe läila himu.

Võib olla, nuttis see naine, enne kui tuli uksest õue, võttes suurerätti õlgadelle, et otsida hulkujat, kes viinud rahu sest majast.

Võib olla!

Mis oli tal ühist mehega, nende kahe käherpeaga, kell sinised silmad kui taevas olnud?

Oli ta soovinud elu edasi anda?

Ei!

Tal polnud seda mõttesegi tulnud end paljunda — et oleks suur nende suguvõsa, kui liiv mere ääres. Oli ta ju hingeliselt tundnud end pettuna, kui jättis maha teda ta kallim, jäädes väljamaale. Nii oli jutustand ta praegune mees.

Naine tuli uksest õue, võttes suurerätti enda ümber, mille otsad kramplikult käes liikusivad.

Ta vaatas enda ümber.

Kuhu poole pean end pöörama, et leida teda ülesse, seda hulkujat, kes viinud rahu me talust! ütles naine ohates.

See on, nagu saatus tahab teinekord.

Naine tuli seda teed kust minagi lahkusin talust

Ma nägin teda ju eemalt tulema, kiiresti, pilk pimeduses otsiv.

Nähes, et naine tuleb, tundsin hinges imeliku liigutust, nii kaua aja takka.

Aastaid ei olnud enam tegemist teinud naistega, ehk küll ei jõudnud neid põlata. Polnud selleks põhjust, sest teatsin, et oli mees pettis, kelm . . . Tuntsin end korra neist havatud hingeni, ehk küll teatsin, et polnud see naise süü, kui läks ta teisele mehele.

Aga täna!

Nään tulema naist, kelle pärast saanud ma hulguseks, kellepärast jätnud ma mõnusa elu linnas ning tulnud maale, käies ning upputes oma änu ristteil seisval lagunud kõrtseis.

Olen ütelnud enesele, et see on lollus, minule meeldib niisugune elu, mind pole loodud töötegijaks vaid logelejaks, jumala päeva vargaks.

Naisel ei võinud olla minu elu kohta mingit tähendust.

Ma petsin ennast!

Tean, miks olen rahutu ja hulgun . . .

Ja nüüd tuli see naine.

Miks tuleb ta nüüd?

Ah, ning mõru tundmus liigub läbi hinge!

Vist tuleb ta, et andeks paluda, et laska mu ees põlvili, pisarad laugel — ning hüüda: „Anna andeks mulle!"

Ärgu olgu ma ometi rumal, tal kaks last, elatud selle mehega juba mõnda aastat, ära harjutud teine teisega.

Lollus üleüldse, et ilmas armastust on! Kõiki on: sukurt, siirupit, värnitsat ning vana rauda on, kuid srmastust ei ole!

Sellest ainult räägitaks, unistaks, kirjutaks . . .

See on ainult mõte, ettekujutus.

Tegelikult on elu hoopis teist, on elul ainult siis eesmärki, kui külluses elataks, kui seltskonnas teatav seisukoht ning mehe ja naise vahekord teataval määral korrektne.

Kas tuli ta seda ütlema mulle?

Ei tahaks kuulda naist, kes räägib millegist muust kui armastusest.

Olen kord niisugune inimene.

Mis minul sellega asja, et naine ainult siis armastab, kui jõuad teda köita, kui jõuad pakkuda mõnusat, kirgavat elu.

Minu vaated on teised.

Mina armastan unistada ilusast naisest, armastan juubelda kui tunnen naise tuisklevat verd, armastan põimida juuksist palmikuid, ning tunda ta lokkis juuksid, mis pehmed kui samet paitama mu põski.

Olen joobnud siis naisest.

Aga kunas oli see nii?

Ah, aaa! Naerge minuga ometi ühes.

Millest kõik ei unista hulgus, milline soov kerjusel, kellel pole aastaid olnud õiget riiet selgas, kelle kodu on olnud jumala ilm ning head inimesed. Mees, kelle keha katab sammal, kell näulappike kui ürginimesel peas, unistab ilusaist naistest.

Ah, ah, aaa!

Tore inimeee!

Eks ole?

Mull põle aega enam mõtelda omi mõtteid, sest naine jõudnud mu juurde.

Ta jääb mõttes mu ette seisma.

Näib, nagu mõtleks järele, miks tuli?

Ei tea, mis ütelda!

Vaatan vaikides naise kahvatut nägu, milles suured unistavad silmad, nagu udulooriga kaetut, mõistmatuses ringi hulguvad.

Ootan, et ütleb: „Anna andeks!"

„Mine ära ja ära riku meie perekonna rahu!"

„Sa vaata enne enese peale, sa oled hulgus!"

„Kuidas võiksin sind vaheta oma täissöönud mehega!"

Aga ei!

Naine vaikib kangekaelselt.

„Miks tulid?" ütlen tõustes kivilt.

„Miks tulin?" ütleb naine pikameisi.

„Seda küsid sa minult!"

„Kuhu pidin siis veel minema, kui mitte siia?"

„Ma pole kunagi seal olnud. Olen alati sinuga ühes olnud. Olen sinuga ühes hulkunud tormises ilmes, käies su järel kui kooljas. Usun, et tuntsid mu ligiolemist."

„Olin võeras seal majas." ütleb endamisi.

„Rober! Kas võid aimata, mis olen kannatand!"

„Ära mõista mind hukka!" hüüdis naine seistes ristis kätel mu ees.

„Ei ole pandud mind kohtumõistjaks," vastan rahulikult vaadates seisvat naist.

Naine ei pane tähele minu ütelust. Ta keel pääsenud valla ning nüüd valab ta välja, mis koormand aastaid ta hinge, ning jutustab:

„Kui andsin ennast sellele mehele, siis ainult, et polnud mull elus teha enam muud paremat. Minu saatus oli sarnane tuhande teise naisega, keda jätnud maha nende armsad. Oled surmani õnnetu ning sull ükskõik, kes sind kosib."

Tema ütles: „Sina olevat mind maha jätnud! Kuidas tilkus mu süda verd . . . ma vihkasin, ma vandusin ära sind! Anna andeks!"

Ma läksin talle, teades et on sinu parem sõber, et vihasta sind, kui tuled ükskord tagasi. See oli ainus minu mõte.

„Ta oli heasüdamline mehike ... toores — tal polnud hinge!" Naine vaikis.

„Kas tulid kaebama oma mehe peale?" küsisin.

Naine jahmatas, ning vaatas nõutalt ringi.

Mull oli kahju ta'st. Leidsin, et kautand ta oma hinge, selle endise vallatu hinge ning saanud igapäevaseks, väiklaseks naiseks, kui tuhanded teised, oma väiksete muredega. Oli kuhjand ta hing täis kibedust oma mehe peale, kes pidas ta kõrval liignaisi, ning pettis oma naist.

Arvas leidma minus inimese, kellele kaebada oma häda, kellele välja puistata oma kisendava hinge, täis kibedust.

Ta eksis!

Kas olin mina see inimene, kes väärt kuulama patu kahetsusi, kas olin mina see õnnelik, kelle süda vaikinud hulkudes tormises jumala ilmas, võideldes iseenese, ning oma valuga!

Ma naeratsin.

„Miks naerad?" küsis ta kohkunult.

„Naerad ehk mind, et jooksin ära oma mehe juurest, jättes maha kahte last, kellele andnud ma elu?"

„Miks just seda?"

„Pole tulnud mõttesse naerda sinu üle!"

„Siiski, sa naerad!"

„Naeran, tõesti naeran, iseennast ja ilma. Mis oskaks ma tehagi muud!"

„Siis, siis ei taha sa enam mind, kui tulin end pakkuma sulle?"

Jäin mõttesse.

„Sunnid mind tagasi minema tema juurde?" rääkis naine edasi, vaadates mull omal tumeneval pilgul otsa.

„Ei enam!" ütles ta.

„Küllalt juba neist kannatustest! Ennem juba senna..." ta näitab käega eemal lookleva jõe poole.

Võitlin enesega.

Näen välkuma naise silmi õhtu ämaral videvikul. Naisel siiski järele jäänud tahtmist ning tuld, mees pole jõudnud teda orjasta.

Mõtlen . . .

Naine näib ootama mu vastust.

Mull tuleb meelde aeg, kus olime õnnelikud, — aeg, mill juubeldas noorus ning õitsesivad esimesed moonid m'e hinges.

Kas peaksin jalge alla tallama oma õnne! Õnne, mida nii kaua aastaid jampsides otsitud igatsetud . . . ta tuleb küll hilja, kuid siiski! Tunnen, kuis laieneb mu süda, andes ruumi teistele tundmustele.

Vaatan kuis näpib ta närviliselt suurerätt narmaid.

Imelik see inimene!

Mõtlin praegu, mis teha iseenese ja — temaga, asub teine mõte pähe.

Kuidas tuli mõtelda, tulla ära oma mehe juurest, haarates suurrättit õlgadelle?

Kuhu mõtleb ta sellega minna?

Kas mõtleb ta kinni hakata mu käe alt, ning ütleb: „Lähme edasi, ükskõik kuhu tee meid viib, kuid senna tallu mitte enam tagasi. Kus on sinu öömaja, seal ka minu.“

Võib olla, oli naine ärritud ning kannatab närvi palaviku all, kui tuleb hommik, kas ei lähe ta siis kahjatsedes oma mehe juurde tagasi.

Kes võib teada!

Olen jäänud umbusklikuks inimeste vastu.

„Sa ei võta siis mind mitte?“ küsib naine nähes, et mõtlen.

Ma ei jõua veel omi mõtteid arenda, tunnen kuis otsib naise värisev käsi minu oma, et jätta mind jumalaga, ning siis minna oma mehe juurde tagasi. Kes käib kärsitult mööda oma tuba ja keile pilk viibib põnevusega laste magamise tua ukse peal, nagu midagi oodates.

Või mõtleb naine minna senna, kus näidanud ennem käega.

Kes teab!

Naise käe puutumine toob minusse elu, hävitab iga juurdluse.

Teadmata, mis teen, võtan naise käed ning suudlen neid öeldes: „Nüüd oled sa Herta minu!“

„Igavesti minu!“

Tunnen kuis naine nõjatub end toetes mu najale — tunnen ta keha soojust.

Ei jõua vastu panna. Tõmban naise oma rinnale.

Mäletan veel kuis suutlin ta huuli, neid silmi mis kunagi olnud nii täis igatsust — — —

Kui kaua olin suudelnud naist, ei mäleta enam, tundsin kuis weri askeldus tungides südame.

Sain aru, et ei jõua ma olla see endine, ilm-

süüta noormees, ennem kui olime noored, mina ning Herta, olivad me suutlused õrnad, täis kirge ning andumust, Kuid nüüd!

Tuntsin kuis tuiskles veri, kuis kramplikult haarasin ma naise ümbert kinni, surudes enese vastu, taltsutamata kirg hinges.

Võib olla, tuli see sest, et naine polnud endine ilmsüüta neiu, vaid elumaitsend naine, kes andis end sellele, keda hing igatses.

Võib olla!

Olin hulgus. Minu kodu oli jumala ilm.

Mis ime, kui omasid naise maantee veerel ... seal oli ju mu kodu olnud mõnd aastat.

Oli ilus suviöö.

Õhk oli täis mahedat soojust ning lille lõhna. Tominga puhmis laksutas ööpik ning kuusikus huikas öökull.

Me istusime kuulates maantee veerel, naise pea minu süles ning silmis sügav õnne sära.

Ta näis unustanud olnud, et olnud ta kunagi kellegi teise mehe naine, ja — et see kunagi alles eila olnud.

Naine oli täis kirge ning andumust.

Niisugusena olin'gi ma soovinud naist!

Olles otsata õnnelik, hiilis siiski mõte mu pähe, „kas ei olnud ta oma mehe vastu niisama kirglik ning anduv, kui on seda minule!"

Tuntsin armukadedust, selle mehe vastu, kelle nime ei taha suhu võtta.

Naine jutustas mulle oma armastusest minu vastu. Ma paitasin ta põski, mängisin ta juukse salkudega, mis läinud lahti hullates ning vallates.

Tal oli tore juuks.

Olin varemalt neid imestellend, nendega mängitud — kui olime noored.

Vaatasin ta peenikese joonelist nägu, mis kaet õrna punaga, paitasin ta rindu, põski ning kaela.

Ma olin meeletu!

Oh mehed, Teie ei aima kuis musutasin, kuis kallistasin naist, kesk suve öö nõiduvust.

See öö oli täis metsikut hullamist ning magusaid kallistusi, täis ülimeelikat andumust.

Olin meeletu omas armastus.

Mul näis kartus olema, et tullaks ja võetaks jälle ära see naine, minu käest. Minu naine!

Tundus, nagu kallistaks teda viimast korda, sellest see, et ikka jälle ja jälle uuesti suutlin naist, tahtes lämmata teda oma kallistustega.

Olin kui külapoiss, kes musutab huuled villi.

Vahete vahel palusin teda jutusta mulle oma mehest.

Seda tegi ta häämeelega.

Ta rääkis: „Vastik oli ta mulle, ei taha mõtelda oma esimese pulma öö peale. Olin seda kujutand teisiti, sinuga armsam," naine silitas minu käsi seda öeldes, ning ta pilk on udune ja niiske.

„Kui võttis ta mind, siis mõtlesin sinu peale! Suutlin teda, kuid olid sina! Ta mõtles, et armastan teda!

Loll!" ütles naine ajades huuled punni.

Naine surub oma põske vastu mind . . .

Ei jõudnud, tõmbasin ta uuesti kaenlasse.

Noh Aleksander Paulus oli varem armastuse vääriline poiss. Mäletan teda hästi," ütlin.

„Kuidas ei jõudnud ta võita sinu armastust?" küsin naiselt. Võib olla, oleksin hakand teda armastama — aga — nädal peale pulmi trehvasin peale, kui suutles ta meie köögitüdrukut . . . see oli õitseva näuga plika.

„Ja siis?" küsisin mina.

„Ei midagi!"

„Kuida ei midagi!" ütlin.

„Mina võin kujuta ette seda kuidas oli. Proua nägi, et herra suudleb üks nädal peale pulmi köögi-

tüdrukud, kellel ilus näolapike, proua läks oma tuppa ning keeras kõik uksed lukku ja nuttis oma toas kolm ööd, kolm päeva. Peale seda tuli oma toast välja ning hakkas oma asju sisse pakkima, et vanemate juurde tagasi sõita. Mees oli teda köögitüdruku vastu ära vahetanud.

Et skandaali ära hoida, tuli mees ja langes oma naise ette kahe põlve peale maha ning palus andeks, ja proua andis andeks!"

„Eks olnud nii kui jutustasin?" küsisin naiselt.

„Robert! Ära piina ka sina mind!

„Midagi sellesarnast ei juhtund. See vihastaski teda. Ta ütles: „mul polla hinge!"

„Ma olla puuhobune, mängukann!"

„Noh miks jauks seda kõik tarvis jutusta? Nüüd olen ma sinu! Näed, et armastan sind

Las olla see talle palgaks, et pettis mind!" ütles naine ning hääles õrn värin.

„Minu, minu!" hüüdsin tõmmates teda jällegi rinnale, ning suudeldes huuled villi.

Naine oli tuiju sattunud ning ta jutustas veel palju oma endisest mehest.

Lasin teda rahuga rääkida.

„Meil polnud kunagi hingelist kokkukõla," ütles ta järelmõteldes.

„Pean sulle kõik rääkima, ei saa parata, mul niisugune naiiv loomus.

Olen ju naine!" ütles end trööstides.

„Ta oli egoist. Armastas iseennast ning hoolitses parema meelega oma sõrme küünte eest, kui et küsida, mis mul viga, kui käisin päevad läbi tusane kui sajune ilm. Tal oli see ükskõik.

Püüdis oma himusi minu juures täita, selleks olin ma talle hea küll!" ütles naine nuuksudes.

„Nagu poleks olnud mul hinge!

Saatsin tihtigi ta oma magamise toast tühjalt minema. Sa oleks pidanud siis teda nägema!

Ta oli metsik vihane — sõimas vandus . . . arvas, et ärritan end!

Käskisin teda minna köögitüdruku juurde."

„See sul hea küll!" ütlesin talle.

„Hambaid kiristes läks ta minema.

Võib olla läkski köögitüdruku juurde. Mis see minu asi!

Olin õnnelik, kui jättis mind rahule.

Teine kord tuli ta jälle.

Paitas, musutas, mind, hüüdis mind kõige armsamaks, kõige magusamaks naiste seas — — —

Ma naersin ta välja.

Ta arvas, et olen niisugune kel värvit põsed ning kes müüvad end. Ei, mina olin naine, ja nõudsin eneselle tarvilikku aupakkumist

Tema arvas, et minul pole hinge . . . olen ori. Egas siis muidu käinud ta minuga niimoodi ümber.

Mul oli esimene laps. Ta tuli õhtul joobnult kodu, ilma et küsinud oleks, kuidas ma ennast tunnen, heitis ta magama saates mu voodi poole kahetsust äratava pilgu. Nagu oleks ma mõni üleliigne inimene või jumal teab, kust selle lapse korjanud.

Ma mäletan väga hästi ta joobnud silmi — küll pööritas ning jõllitas neid, kui saatsin ta paar nädalat peale lapse sündimist oma magamise toast minema.

Ühest lapsest talle veel vähe! Tarvis teine veel.

Kuuldus naise hääles pisarad.

Püüdsin teda rahusta öeldes: „Tahan olla sinu vastu parem!" ning suutlin ta silmi, mis pisarates särasid.

„Aitab sellest!" palusin naist.

„Parem räägime, mis mõtled nüüd teha?"

„Tulen sinuga!" vastas ta kindlalt ning otsis mu huuli, et juua end uuesti joobnuks.

Olin õnnelik, kui vaatsin oma naist.

„Hoidsin end sinule! Teadsin, et tuled!

Suudle mind, suudle nii palju kui tahad!" ütles naine, olles kui tules.

Ning ma võtsin . . . naist. Ei lasknud pakku eneselle teist korda, sest olin täis kirge ning ihar.

Oleme väsinud kallistamast teineteist.

Hommiku päikene saadab omi esimesi kiireid üle maapinna, mis meid ümbritseb, meie istume ikka alles metsa serval, hoides teineteise ümbert kinni kui kaks iharat inimese last kunagi.

Näen kuis lähevad lodevaks naise käed, vajudes alla, ta pea vajub mu rinnale ning ta uinub mu süles.

Mõtlen, hoides naist süles.

Olen elanud mõnda aastat, muredeta elu ja nüüd äkki nii suur muutus!

Tundsin, nagu võpatust käima läbi hinge, olin võtnud endale kaela, kalli ning üleliigse bagashi.

„Kuhu panna see kallis bagash?" küsisisn eneselt. Oli see naine ju harjunud külluses, ning tema jutujärgi käskijaks loodud. Kuida pidin ma võtma ta kaasa, et hulkuda külast külla ning talust tallu, paludes headelt inimestelt tükkike leiba.

Kas ei saa see naine ka mulle ükskord käskijaks, mõtlesin pead raputes.

Nooremalt ei tunnud ma elu ega ka naisi, oleksin ühe neist ära võtnud ilma sarnaste küsimuste arutamata, mis nüüd peas liikusivad.

Kui muredeta oli eilane päev olnud!

Tundus nagu kahju selle koera elu järgi, mis elanud.

Kas tõeste pean ma tagasi pöörama oma endisesse ellu! Pean hakkama ehitama majasi ning vabrikuid uhketele ja rikkastelle inimestele.

Kuidagi ei tahtnud mõtelda, et pean pöörama tagasi nende inimeste juurde, kust tulnud ma äramurtud inimesena.

„Ei, ma ei lähe!"

Jään truuks külale, kus leidnud ma nii palju häid ning lihtsaid heasüdamelisi inimesi.

Seni oli ükskõik olnud, kuhu poole oma sammud pöörasin. Oli ükskõik, kus öömaja juhtus olema. Heina küünis, tüseda kuuse all ehk tee veerel — — — igal pool oli hää küll.

Möödas oli see aeg!

Täna pidi ometi teele eesmärk, sihitus saama antud, kuhu poole minna.

Pidi hakkama tulevikku plaane hauduma ning kodu ehituse peale mõtlema.

Siiski, trööstisin end, on Jumal annud mulle üle öö naise, küll muretseb ta siis ka mu eest, ning ma suutlin oma magava naise silmi, kes magusasti mu süles puhkas, kui lahti puhkenud mooni õis.

Päikene oli juba pooles keskhommikus, kui äratasin oma uinuva naise.

„Aeg oleks meil teele minna", ütlesin Hertale. „Peame katsuma jõuda lähemasse alevisse, muidu saame veel tublisti nälga tunda."

Herta vaatas mulle unistes otsa.

„On see siis ikka tõsi, et olen sinu juures, Robert?"

„Jah täna ööse said sa minu naiseks!" ütlin silites naise põski.

„Nii lühike oli see öö!" ütles Herta toetes end minu najale.

„Oleks soovinud, et ta veel palju pikem oleks olnud. See oli kui ilus unenägu, mida kunagi ei jõua unusta."

„Seda küll kallim! See oli meie pulma öö!" ütlesin mina, olles ise mõttes.

„See oli minu pulma öö!"

„Teie naerate?"

Hulgus võttis naise ning pidas juubeldes keset suve öö uinuvat loodust pulmi.

Toredaid pulmi oma naisega — teise mehe arvel . . .

Eks ole tore!

Nii võtaksite T'e vist igamees naise!

Aga Teil pole õnne! Kes narr tuleks Teiega öösel metsa pulmi pidama, kui omal kodu pehme ning soe voodi ja pealekauba täis söönud mees, kui nuumat siga.

Ärge oodake.

Olin oma tulevase naisega rahul. Noorik oli õrn ning anduv. Kunagi ei või üks naine pakkuda rohkem oma mehele, kui andis see naine. Ta andis end ihu ning hingega mulle, ilma et oleks küsinud: „mis jauks pean end andma mehele, kes loodud Jumalast hulguseks!"

Aeg oli teele minna.

Herta toetas end minu käevarrele ning meie sammusime mööda tolmust maanteed lähema alevi poole.

Herta ei vaadanud kordagi oma endise kodu poole tagasi.

Või mis jauksgi?

Oli ju seal — tema ihu ning hinge rüvetud.

Talu kadus meie silmist, jäädes metsa taha, millest läbi viis meid meie tee.

Lõunaks jõutsime alevisse.

Kõrtsis sõime lõunat ning puhkasime jalgu.

Mina panin ette hobust palgata ning lähemasse raudtee jaama sõita.

Herta lükkas minu ettepaneku tagasi.

„Mis jauks?" ütles ta.

Oled kõndinud mõnda aastat käies jala talust tallu ning linnast linna, vaadeldes Jumala ilma. Miks peaksid sa muutma oma elu sihti minu pärast.

Las' olla!

Ka mina tahan maitseda vabadust ning mõnuledes lonki mööda tolmuseid maanteid sinuga. On

nii hea tunda kõrvetavaid päikse kiiri sädelevat põskil ning kaela peal.

Olgugi liiga ära hellitud.

Surusin õrnalt ta kätt, olles tänulik, et ei soovinud jooksta ta linna.

Need olid ilusad ilmad täis päikese paistet ning soojust.

Tore pulma reis, mis tegime läbi õitsva kodumaa looduse, vaadeldes kõiki ilu ning elu avaldusi, mis juhtus me ette teele.

„Olen arusaamatuses, miks reisitaks väljamaale pulmareisule, kuna meie oma kodumaal küllalt on ilusaid paikke ja rikkaliku loodusilu, mida maksab vaadelda". „Näe, seal seda mändega kaetet mäge, ning selle vahel, allsügavuses, looklev jõgi".

„Kas pole tore!" hüüdis naine täis vaimustust.

Olime jõudnud Võsu randa välja.

Eemalt paistis lainetav meri, mille turjal valged vahu lained kui luiged tantsisivad.

Rand oli kaetut raudkivi mürakutega nii kaugelt, kui silm vaatama ulatas

Pahemat kätt paistsivad suvemajade mitmekesiduses olevad katused läbi harva metsasalgu, paremal pool pikku mööda merekallast, lautab end küla, ühes väikeste kalameeste majadega.

Seal taga paistavad üksikud kased omi valge tüvedega, kui ehit pruutneitsid.

Juubeldes vaatleme laksuvat merd, mille murdlained end vastu kivi mürakaid kaheks murravad, loopides vahu piiske laiali.

Naine võtab oma jalad paljaks ning astub vette, kus istub suurele kivile,ripputades omi jalgu.

Viskan end kaldal oleva liiva peale ning vaatan pilulsilmil mõnuledes loksuvad merd ning unistavat naist, kelle pilk, póörat kaugele hulgumerele, kust paistab üks valge puri.

„Mis mõtleb ta?"

„Kas tunneb ta igatsust kodu järele?"

„On ta vast tüdinud hulkudes minuga üle nädal mööda tolmuseid maanteid ning loomadest sõtkut külatänavaid!"

„Kes teab!"

Naine näib nagu aimama, mis mõtlen, pöördub end minu poole, loopides mulle vallates vett.

Laman liikumata ning tunnen mõnuledes kuis langevad naise poolt loopitud soolased mereveetilgad mu näule, kätele ja kaela peale.

On nii imelik, kõditav tundmus, nagu pisardaks taevast.

Hää on olla!

Naine tüdineb, tuleb mu juurde, visates end minu kõrvale liiva peale pikutes.

Nii lebame päikese paistel, kuulates lainete kohavat laulu ja laseme end soenda päikese kiireist.

Paitan naise õitsevaid põski, ta juukseid ning lõuga, mille peal päikese kiired mänglevad.

Naine tõuseb mu kõrvalt ülesse, vaadates ümberringi ning uuestt heidab mu kõrvale, pannes oma pead mu rinnale.

Naine on anduv ja õrn. Ta huuled otsivad minu omi ning ta pilk on igatsev, niiske.

Nään ta pilgus salapärast igatsust ning avatlevaid punasid huuli, mida suudlen.

Tunnen kadedust vaates naise õitsevat ning õrna kogu.

Meie üürisime Võsurannas, talumehe Hans Jõhvikalt väikese suvemajakese, valgete kaske vahelt.

Elasime seal kahekesi, hoides end võerastest inimestest eemale.

Herta käis igal hommikul ning õhtul külast piima toomas, kuna mina mu kraami, nii ka kalameestelt värskeid kalu sisseostsin.

Ühes koos keetsime süüa. Mina koorisin kartulid, tõin puid, vett ning tegin tule pliidi alla.

Elasime ainult teineteisele.

Mina olin enesele ka paremad riided muretsenud, habeme äraajanud ning nägin korraliku mehena välja.

Keegi ei võinud ütelda, et mina see endine hulgus olen, kes häädelt inimestelt tükki leiba palus.

Ka põletav jänu oli kadunud.

Tõepoolest ei oldnudgi see jänu, vaid ma püütsin upputa oma piina ning südame valu, viinaklaasisse.

Minust tõutas saada veel korralik inimene, kui asi nii edasi läheb.

Ainukene, meie ei lugenud kunagi midagi, ka ajalehti mitte.

„Mis jauks!“ ütles alati Herta.

„Inimene on siis enesega rahul, kui ta midagi ei tea, ei lase end ülesse ärritada kõrvalistest asjest.“

Kui inimene palju teab, siis ihaldab ta palju.“

Kui elaksin linnas ning nääksin igapäev toredais toalettes prouasi, ma ihaldaks nende sarnaseks saada.

Aga nüüd oleme kahekesi. Elame ainult teineteisele.

„Õhtul istume merekaldal, hoides teineteise ümbert kinni ning vaatame lainte mängu ja kaugel hulgumerel liuglevaid kalameeste paate,“ ütles naine unistes.

Ei jõua kirjelda kõike neid helgeid päivi, mis elu maitstes mööda saatsime.

Päevad olivad lühikesed ning kadusivad enne kui soovisime.

„Ma tunnen, mu hing on rahul. Ma igatsen ainult ühte: tunda naist oma ligidal.“

Herta vaatab õrnalt, täis tänu ta pilk mu otsa, ning ütleb: „olen rahul iseenese ja sinuga.“

„Vahest öösel ärkan ma ülesse, kuulan kuis hingad, ma katsun tasa su käsi, su põski, ning panen

su südame juurde ja rohke õnne tundmus täidab mu hinge."

„Ootan, millal homikupoolne taevaserv koitma hakkab, et ajada sind ülesse ning vaadata sinuga ühes tõusvat päikest, kuis mängides ning värve heites saadab ta oma esimesed kiired üle uinuva maa pinna."

„Peale seda ruttan ma külasse, kus tüdruk lehmi lüpsab ja valge piim niredena langeb läbi tüdruku sõrmi kardasse iseäralist kõla sünnites."

„Ma saan oma jau piima kätte ning tulen tagasi, hüppates kivilt kivile."

„Sa tuled õues mulle vastu ning ulatat käe!..."

„Su pilk on selge, ning särab õnn su vaadest, kui teretad oma naist."

„Tean, et armastad mind, tean, ei ihalda sa teisi — — — mu hing on rahul"

Nii lähevad päev päeva järele.

Vahest lähme me jalutes verstade kaugusele kottu. Mõnikord mööda merekallast, teinekord mööda metsi, kus korjame lillesi heina ning karjamailt, ja lõhnavad heinrohtu, mida naine „marja heinaks," nimetab Juhtub ka mõnikord, et eksime õigelt teelt ära. Kõige otsimiste peale vaatamata ei leia me teed, ning jääme ööseks metsa.

Ma teen tule ülesse, olen sellepeale meister ning aastaid õppinud.

Korjame ühes kuivi raagu ning puu oksi tule peale. Kui ju küll end soendanud. ning kuulanud kui salapäraselt kohiseb mets ja huikab öökull omal kõledal vastikul häälel öö vaikust segades; langeme teineteise kaenla ning uinume magama.

Hommikul äratavad meid päikese kiired ning lindude kisendav laul.

Me tõuseme, et otsida teed kodu poole.

Käsi kääs kõnnime läbi metsade, läbi padrikute, kuni leiame õige tee.

Meie pilgud otsivad teineteist . . .

Kodu jõudes istub naine mu sülle, pannes oma pead mu õla naale ning ütleb: „Olen väsinud ja lase mind puhata su ligidal!“

Silitan ta juuksid, ta põski ning nään, kuis surub kinni naine oma silmad — tunnen, kuis tasa väriseb ta käsi ja ma suudlen ta kinni litsut silmi. Tean, mis igatseb naine . . .

Nii elame õnnes, küsimata, mis toob homne, mis ülehomne päev.

Ühesugused armsad on meile päevad ning ööd Täis naeratavat päikest on me elu.

Ei pane tähele, et möödas on helged päevad ning ligineb sügis oma kareda tuulte ning tormiga.

Elame unistes, tähelepanemata elu edasiliikumist. Tuul löötsub ning torm hulub me väikse maja ümber olevas kasesalus.

Naine litsub end tugevasti vastu mind, nagu tundes külma.

Koldes põleb raksudes tuli, ning lautab toakeses mõnusalt soojust laiale.

Meri möllab ning kohab löötsutades vihaselt. Näib, nagu tahaks ta purusta kallast, et tungida valla. Naine tõuseb ülesse, astub akna juurde ning kuulatab öeldes: „Hirmus on täna ilm! Kohutavad lained kattavad kõik enda alla, kes juhtusivad merel olema!“

Ta tuleb mu juurde tagasi.

„Kole!“ ütlen ning tõmban naise oma sülle. Naine sirutab oma käed pannes neid ümber mu kaela ning sosistab: „Oled armas!“

„Ei jõua küllalt tänada loojat, selle suure õnne eest, mis annud ta mulle.“

„Ja, armsam! Oleme kui lapsed, kes saadavad mööda päevad vallatust tehes ning mureta,“ vastan kallistes naist.

„Suured lapsed, kes oskavad mõnuledes maitsta elu andudes end teineteisele," vastab ta.

Tunnen ta pehmeid käsi ümber kaela hakkavad, otsin ta silmi, et vaadata neisse kui taevasse tähti ning lugeda sealt õnne.

Torm hulub lõõtsudes loopides vastu aknaluuke liiva.

Tuli kustus koldest ning hõõguvad viimased sõõd. Pimedus lautas end ikka rohkem toakeses laiali ning katab kinni silma eest viimased asjakesed, mis tulekumal paistsivad. Nään, kuis libiseb üle naise näu tume vari.

„Mis mõtled, kallim?" küsin hellalt naiselt.

„Ei midagi!"

Siiski tunnen ta hääles peidet muret ehk küll püüab varjata mu eest.

„Miks muretsed?" ajan peale.

„Ei muretse!" tõendab ta. „Mul ainult niisugune halv tuju!"

Vaikime.

Tal niisugune halv tuju!

Kust see halv tuju siis nii äkki tuli? mõtlen eneses. Pole olnud tal senini halvu tujusi . . .

Ei see polnud halv tuju. Naisel tulivad meelde ta kaks käherpead, sinisilmalist tüdrukud, keda jätnud ta maha ja kes nüüd tema õe juures kasvata olivad. Polnud ta kunagi küsinud nende järgi, polnud ta kunagi neist rääkinud.

Aga täna, kuulis kuis nutab väljas sügistorm huludes ning loobib liiva vastu akent, tuli naise meelde ta lapsed . . .

Ei olnud ma nõnda rumal, et ei oskaks ma lugeda naise hinge. Ma ei saanud aga aru, miks varjas ta minu eest oma muret!

Oli siis tõesti naise hinges veel tükkike orja, et kardab oma isandat!

Istusime sõnadeta omas pimedas toakeses, mõeldes omi mõtteid, mis ilmas ümber hulkusivad kui kooljad.

Mina mõtlesin oma tulevase elu peale, ning plaane, kus ehita oma kodu.

Et naine veel minu juurest ära läheb, minust tüdineb, sedá ma ei uskunud.

Olin liiaks uppunud naise silmesse.

Ta wõis ju oma lapsed, kui soovis, enda juurde wõtta, võis neid vaatamas käia, kui soovis, ning ta wõis ju saada seaduslikult oma mehest lahutud ja minu naiseks saada.

Nagu poleks ta seda veel olnud!

Loll olen ma, lüües enesele käega otsa ette.

Lahutuse luhta minekuks, võis ainult ta esimene mees oma vastuseismisega takistust teha.

Seda ma ei uskunud.

Kes mees oleks nii loll ja sooviks, et tuleks tagasi ta naine, kes jooksnud ära teise mehe juurde ning elanud seflega aasta, kaks.

Ei, seda vist ei teeks üksgi mõistlik mees!

Mis mõtles aga Herta!

Ta istus mu süles, toetes pea mu õlale.

Võib olla, magas ta koguni! Ning ma kuulasin ta ühetasast hingamist.

Herta magas. Ta hingas rahuliselt.

Ma kandsin naise voodisse ning katsin teda vaibaga.

Minul ei tulnud und.

Olin kord mõtlema hakanud ning siis koorutasin oma mõttelõnga edasi.

Terve öö istusin akna all laua ääres ning kuulatasin väljas huluvat tormi.

Püütsin neist nutvaist häältes arusaada, sõlmi neid värsidesse ning sulatada ühte sügislauluks, milles värisevad pisarad.

Kurb on sügis, kui ju langenud puudelt lehed, seal seisavad maja ümber raagus kased ning torm painutas neid maani.

Kaugel on inimeselgi see aeg, mill raugeb nooruse jõud ning tung elada — — —

Oled kui raagus kask seal õues, ning inimesed vaatavad su peale, halatseva, kahetsust äratava pilguga.

Lollid mõtted.

Eks ole!

Keset, mugavat elu mõnusi mõtelda lõpu peale, nagu oleks see juba kääs.

Ei, aega veel küll.

Terve elu on alles ees.

Las' juubelda noorus, las' möllata maru ning torm, aeg selleks veel.

Tulevad vaiksed ja kurvad päevad, eks ole siis aega arupidada oma elupäive üle.

Mõõd aastat ümberkolades, olin silmanud paika, kus ehitan oma kodu.

Homme tahtsime teele minna. Ma tahtsin Hertat senna viia, kus saab olema me' tulevane kodu.

Linna ei soovinud ma enam elama asuda, sest olin andund maale ning mulle meeldis vaikne küla elu rikkalikku loodusega.

Olin sellepärast valinud välja tavalise koha.

Homme lähme siis teele.

Jätame jumalaga Võsu ranna ja täname teda lahke vastuvõtmise eest.

Täname teda antud ning mööda saadet mugavate päevade eest, mis jäävad meelde me' ellu, kui tormi käest päästetud laev.

Olin mõtelnud terve sügisöö, ehites tulevikku õhulosse.

Hommik ligines.

Võis näha juba asju laua peal, mis oli akna all ja mille ääres istun, toetes pead käenaale.

Torm hulus järeljätmata ning logistas ukse ja akna luuke kallal.

Pea lauale vajunult olin uinunud hommiku tulekul magama.

Ei tea kui kaua olin maganud nii, kui tundsin pehmeid käsi tõstvad üles mu pea.

Silmi avades nägin seisma Hertat oma ees, naeratav ning õitsev, kui lahtipuhkenud sügislill.

Laual auras kohvi ühes värske saiaga ning meie lahkumise päeva mälestuseks keset lauda suur Georginidest bukett.

Olin üllatet naisest, kes hoolitses nii õrnalt.

Tänasin teda, pigistes hellalt ta kätt ning saates tänulikke pilke.

Ta vaade oli selge kui taevas.

Ei olnud jäänud senna eile õhtusest mure pilvest jälgegi. Ta oli endine, õrn ning armastav naine.

Istusime lauda.

Laudas jutustasime oma eelolevast teekonnast.

Ütlin: „ei ole mõttet siia kauemaks jääda. Sügis on wilu tuulte ning tormidega käes. Elu on siin edespidi sügishall ning talvel matavad meid lume hanged oma alla.

Ei ole mõttet, jääda tormise talve kätte vintsuta, lagedale mere kaldale.

Täna lähme teele, ning ma viin sind kallim, senna, kus ehitame oma tulevase kodu."

Herta oli õnnelik kui väike laps.

Ta rõemustas end südamest, et saab minema siit koledalt mere kaldalt, mis olnud suvel nii võrretu ilus, aga nüüd muutunud kõrbeks vaatlejalle.

Lõpetasime hommiku eine söömist, pakkisime oma seitse asja kokku, mida palgatud voorimees Rakveresse viis.

Et ilm tormine, siis pidime lahti ütlema lõbusast jalakäimisest ning sõitsime palgatud vedruvankril Rakvere.

Tee oli kaunis vilets, täis vihmavett kõik augud, ning rööpad sügavad, et tihti tundus nagu lendaks vankrilt maha porisse, kui üks ratas mudasse kadus.

Looduses oli täieline sügis.

Oli kaunis pikk maa sõita Võsult Rakvere.

Tuul puuris läbi riiete ning külm tungis iga pilu vahelt ihule ligemale. Tuntsin kuis laksusivad hambad tagudes vastameisi külma pärast suus.

Litsusin end naisele ligemale.

„Oled sa aga arg! Kardad külma! Olen sind liiaks ära hellitanud," ütles naine naerdes.

„Ole mu päike!" palusin naist.

„Luba, et soendad mind," ning ise surun end naise vastu.

Herta naerab.

„Oh Teid mehi küll!"

Saan väga hästi aru, et ka temal külm. Aga ta ei ütle omi tundeid välja. Valitseb oma üle, kui kuninganna ja naerab veel pealegi mind, kui taun vastamesi hambaid külma pärast.

Jõuame elusalt õhtuks Rakvere.

Soojas võerastemajas, kus võtnud öökorteri, tundub nii mõnus.

Joome kohvi ning sööme õhtust.

Tunnen kaua aja järel end jälle suure ilma inimesena, kui nään liikuma ümber me' söögilaua mustas sabakuues ning valgeis kinnastes kellneri.

Püüan olla Hertale viisakas kavaleer teenides teda, ning ulatades ühte ja teist maitsevamat pala.

Tahtmata tõuseb minus soov, tagasi pöörda suureilma elusse.

On nii hea tunda ennast herra olema, kelle soova püütaks täpipealt täita, keda teenitaks aupakkumises.

Ma ütlen naisele:

„Tahad elada, elust mõnu tunda, pead temaga siis ka ühes minema. Elades kaasa kõik rõemud ning kurbtused ja kannatused!“

Naine vaatas suuril silmil mulle otsa.

Ma ei saa rahu, küsin:

„Mis arvad, Herta? Kas ei läheks me ka korra pealinna?“

„Kuidas soovid! Sinu soov olgu mulle käsuks!“ ütleb Herta naeratades.

„Egas selles midagi halva ole,“ seletan nüüd juba julgemalt, nagu oleks asi otsustatud.

„Käime paar korda teatris, elame mõne päeva ning sõidame siis oma uude kodu uute inimestena.“

„Siiski, sa rääkisid, et enam kunagi linna elama ei lähe.“ ütles Herta püüdes mind nokki.

„Elama küll mitte!“ ütlesin ma.

„Aga mul tuleb ikka linna minna. Meil on elamiseks raha tarvis ja mujalt teda ikka ei saa, kui linnast. Minu raha on kahes Tallinna pangas hoiu peal.“

Jäi nii.

Teisel hommikul sõitsime Tallinna.

Tuli võerastemajast korteri otsida, sest minu kasuvanemate juurde polnud võimalik minna. Oleks küsima hakatud: „millal Herta minule naiseks tuli ja kuidas see sündis?“ Oli ta ju ometi advokaat Paulusele läinud!

Olekski seda, kui perekonna saladust hoitud, ometi oleks sellest varsti igas pealinna kafees ning kabaree õhtul räägitud.

„Inseneer Kivi löönd advokaat Pauluse naise üle!“ Ei olnud mingit soovi sarnaseid väiksid saladusi ilma ette kanda.

Mis teadsivad inimesed, oli Herta advokaat Pauluse naine või minu!

Kes palus neid seda harutada!

Ei, neil pole palumist tarvis. Nad teeksivad seda ise, omast heast tahtmisest.

Tuli salaja Tallinnas elada.

„Mida salajam, seda huvitavam!“ ütlesin naisele.

Herta naeratas magusalt, surudes õrnalt mu kätt, millega avaldas oma nõusolekut.

Suure otsimise peale leidsime ühes keskmises võõrastemajas paar keskmises headuses tuba.

Asusime senna sisse kõigi oma seitsme asjaga.

Oli huvitav nii elada.

Olime linnas, keset sõbru ning sugulasi aga ei julgenud end neile näidata.

Võib olla, oli neil ammugi teada meie vahekord Hertaga, siiski oli ikka natuke piinlik näidata ennast ning vaadata vanainimesele silma, kes harjunud elama püha kirja järgi. Nooremad lõivad muidugi sarnaste asjade peale käega ning leidsivad selle veel peale kauba huvitava olema. „Sa ei pea mitte abielu rikkuma.“ ütleb üks vanaseaduse käsk.

No, aga kus sa siis saad sellega hakkama, kui sõber petnud ära su naise.

Sina pühi ilusasti suu puhtaks ning ime käppa, kui tahad elada pühakirja järgi.

Ei meie ajal sellega enam valmis saa!

Rääkisin sellest Hertale.

Naine lõi käega.

Tellisime õhtusöögi oma tuppa. Olime nii otsustand ja polnud lusti pöörata tähelepanemist oma peale.

Pärast söömist läksime välja.

Mina läksin Estonia, et omada õhtusele edensele piletid, ning hulkusin muidu vaadates linna ja inimesi.

Herta läks mõnd tarvilist sisseostmist tegema, mis muidugi naisterahvaid huvitaks, aga mind mitte sugugi.

Pärast pidime võerastemajas kokku saama, nii kui räägitud oli.

Mina toimetasin oma asja kiirelt ära ning kolasin mööda tänavaid vaadates huvites vastu tulevaid ning mööda ruttavaid nägusi.

Ei trehvanud ühtegi tuttavat.

Läksin tagasi võerastemaija.

Herta tuli ka peagi, ägades oma pakkide koorma all.

Ma olin mõni minut varem jõudnud.

„Kõik on korras!" ütlesin vastu minnes naisele, aidates tal pakke ära panna ning üliriideid ära võtta.

Herta näis äritatud olema.

Ta põsed õhetasid kiirest käigust ning rind tõusis ja vajus ebaloomulikult kiirelt. Ta näis tahtma midagi ütelda.

Siiski ei ütelnud ta midagi. Istus sohvale.

„Mis sul on?" küsisin naiselt. „Juhtusid ehk nägema mõnd tuttavad?"

„Seda küll!" ütles ta. „Mõtle keda nägin?"

„Ei tea aimata!" vastasin.

„Nägin teda! Oleksime peaaegu vastamesi põrkanud tänaval", ütles naine, püüdes anda oma häälele rahulist kõla.

„So!" ütlesin huvitatult.

„Oleks kena juhtumine olnud, kui oleks sind tundnud!"

„Või kena!" ütles ta hooletult.

„Mina ei sooviks temaga enam kunagi vastamesi puutu!"

Vaikisime.

Mõtlesin: miks sai Herta äritud, oma meest nähes! Kas ei armastand ta viimatigi oma meest! Naine ehk ei saanud ise sellest aru, nägi äkki mind ja — tuli ära. Kes teab! Kes tunneb naise hinge!

Tuntsin kuis pisitasa hiilis armukadeduse tont mu südame.

Ei, nüüd enam kunagi poleks jõudnud ma lahkuda sest naisest! Olin kasvanud ühte naisega, kes kord kaduma läinud mu kääst. Ei. Nüüd enam anna ma neile tagasi seda naist! Ka siis mitte, kui tahetaks võtta vägivallaga. — Ma ei lase! Ta on minu!

Ma astusin naise juurde, võtsin ta käe ning ütlin, vaadates teravalt talle silma: „ega's sa ometi teda armastanud?"

Nagu ussist nõelatud kargas Herta mu sõnade järel ülesse sohvalt.

„Seda küsid sa minult?" ütles naine vaadates leegitseval pilgul mulle otsa.

Nägin, et olin rumalasti teinud. Olin haavanud tahtmata naist, kes jätnud minu pärast maha oma mehe ning lapsed ja tulnud minu juurde.

„Anna andeks!" ütlin paludes.

„Olin rumal ja armukade. Ei tahtnud sind haavata. Usu mind! Tahan olla avalik su vastu."

Naine andis andeks mulle, ehk küll nägin, et sünnib see vastu tahtmist.

Kirusin iseennast.

Kuidas võib inimene ometi nii rumal olla, mõtleb midagi välja, usub, et võiks ehk nii olla ja juba lobiseme rumala lapsena välja.

Inimene võib palju mõtelda, järeldusi teha, võib palju teada, uskuda, kuid pea suu.

Ära lobise.

Peab olema hea diplomaat, kui soovid valitseda naise südame üle.

Panime end riidesse, et teatri minna.

Herta oli oma toas, mina oma pool.

Võis umbes pooltundi mööda läinud olla, oli aeg juba minema hakata, olingi ammu riides, aga Herta ei tulnud omast toast välja.

Kõndisin oma toas edasi tagasi ning ootasin tulema naist.

Kuulatasin Herta toa ukse taga, aga kõik oli seal sees vagane.

Külm värin käis läbi ihu: „Ega's ta ometi?“ mõtlesin ma.

Ah lollus! Need on rumalad mõtted.

Avasin tasakesi naise toa ukse.

Herta istus laua ääres, toetas pead käe naale ja oli täiesti väljaminekuks riides. Näis aga millegi üle sügavasti mõtlema.

Ma astusin tasa ta juurde ning panin käe naise õlale

Ta ehmatas.

Kiiresti haaras ta taskurättiku ning kuivatas silmist pisarad, püüdes neid varjata minu eest.

Herta oli nutnud.

Tuntsin südamest kahju, et olin naist havanud.

Vaesepatusena langesin ta ette põlvedele, suudeldes ta õrni ning valgid käsi.

„Ei iial enam!“ hüütsin ärevuses.

„Kas ei jõua sa armsam mulle andeks anda?“

„Ma olin juba seda unustanud,“ ütles naine silites mu juuksid

„Ega's ma ometi ei nutnud! Ära usu kallim!“ Naiste tuju . . .

Tõusin ülesse naise jalge eest, tundes end rahuldud, kuid siiski sain aru, et liigutas midagi ses hinges — salajane mure, tuleviku ees.

Naine püüdis end näidata lõbusana, aga tuli kõik tehtuna välja.

Herta oli veel ütlemata ilus oma kahekümneviiendas elu aastas. Tal oli sale keha, nägu värske ning õrn.

Tõmbasin ta rinnale. Suudlin teda kui poisike, sest polnud enam aastaid näinud teda niisugusena riides.

Tõsine, peaaegu kinnine nägi see jumalavallatu naine täna õhtul välja.

See kõik passis talle väga.

Ei jõudnud imestust maha suruda vaadates oma naist valges pallikleidis.

„Herta!" hüüdsin olles vaimustet naisest. „Sa näed täna väga isäratav välja! Ei oleks uskund, et oled veel nii ilus!" ütlesin juba vaikselt, sest naise noomiv pilk sundis mind jääma taltsaks, sest tahtsin ära krämpsuta ta kleidi.

Tundis end meelitatuna ning nõjatus mu õlanaale, heites pilku peeglisse.

Meie pilgud puutusivad vastumesi.

Sain aru, et tundis end võitjana.

Sain aru, et olen jõuetu selle ilusa naise juures. Naine võis minust teha mis soovis, võis mind enda ette põrmusse sundida.

Olin jõuetu, polnud jõudu, polnud tahtmist vastuhakkamiseks.

Tundsin end orja olema, selle ilusa naise orja, ja magus tundmus täitis hinge.

Ka naine oli endaga rahul.

Ma ei tea, millest tuleb, tunda joovastust, kui tead, et oled kellegi üle valitseja.

Olen hästi vabameelne naise ja mehe vahelises suhtes, ei ole kujutand naist orjana — siiski tundsin südamest kahju, et naine minu üle võidu saavutanud.

Usun, et oleks mul vastupidised tundmused olnud, kui oleks see teisiti välja tulnud.

Arvan, see on instinkt.

Abielu on senikaua õnnelik, kui puuduvad vastamesi minevad huvid. Peale selle on abielu vastastikune võitlus võimu pärast.

Naine on anduv ja õrn, kui tunneb end võitjana, mees tunneb end vastupidi, jumalana keda kummardavad orjad.

Läksime teatrisse.

Läbi publikumi ridade, oma platsi poole minnes, panin tähele kuidas pöördusivad pilgud minu naise poole.

Kuulsin küsitavat: „Kes on see daam ?“

„Kuradi ilus!“ sosistas keegi üliõpilane oma seltsilistele.

Meie astusime loosesse.

Olin meelega loose üürinud, et hoiduda kokku puutumast sõbradega.

Ettekanti mingisugust Parisist kaasa toodud janti.

Oli õieti lõbus tükk.

Herta naeris südamest.

Kõik publikum naeris viskledes naeru krampest, sest isand Pinna näitas oma võimist.

Hilja öösel tulime tagasi võerastemaija.

„Siiski on see linna elu talvel nii meelitav, mugav,“ ütles Herta, võttes ära oma üliriideid.

„Olen nõus sinuga! maal on surmav igav kui puudub idee millele maksab elada.“

„Ja sull on niisugune idee?“ küsis Herta naerdes.

„Jah!“

„See oleks?“

„Vaata,“ vastasin naisele istudes sohvale.

„Niikaua kui sina mu juurdes oled ja meie vahekord senisena edasi kestab, pole mul muud tarvis. Peaks see muutuma, mida mitte ei usu — siis on mul idee, meie asume talvel linna elama.“

Elasime veel paar päeva linnas.

„Oleks aeg liikuma hakata,“ ütles Herta kolmanda päeva hommikul.

Minul polnud seda veel meeldegi tulnud. Oli nii kena olla! Tundsin end selles seisukorras kui kala vees.

Aga meeldetuletus oli küll.

Ei olnud mõtet siia elama jääda enne kui Herta lahutud veel omast mehest.

Mõnda maakonna linna elama asuda oleks niisama kuradi igav olnud, kui külas.

Jäi üle meie kodu H. kihelkonda elama asuda.

Linnas olles astusime ka selleks samme, et Herta oma mehest peagi lahutatud saaks.

* * *

Järgmisel hommikul sõitsime külasse.

Oli nagu kahju lahkuda linnast, sest kirgavast saladuslisest linnast, milles nii palju elu liikus.

Olin lasknud oma koolivenna, advokaat Lülli, osta H. kihelkonnast raudtee ligidalt jõeäärest keskmises suuruses „Jõeääre" talu koha enesele.

Olin seda talu hulkudes kohatand, talu meeldis mulle, sest asus loodusliselt kaunistut paigas ja vaevalt võis ilusamat talu kodumaalt leida.

Kui kuulsin, et nimetet talu müüa on, lasin ta ära osta, sest mõtlin seal oma vanadus päivi mööda saata.

Polnud ma enam vaene hulkuja, olin pärandanud oma kasuisalt kingitusena kenakese summa raha, mille eest ostsin endalle „Jõeääre" talu.

Pealegi jäi mull veel raha üle, mida panka hoiule panna lasin.

Kui ju kuulsin, et talu ostetud, tuli mul veel mõte senna vabrikut ehitada ning eeskujulist põllupidamist sisse seada.

Olin korralduse teinud meie vastuvõtmiseks „Jõeäärel".

Jõudsime senna.

Elumaja oli uus, ehitatud ilusamasse paika, vastu jõge. Üle jõe tõusis mäeseljandik aegamesi ikka kõrgemalle ja kaugenes kaetud segametsaga.

Väljavaade maja rõdu pealt, nii ka akendest pakkus ülevat pilti. All, jõesäng ning tagapool kaugemale kõrgemale tõusev laane mets.

Et sügis, siis olivad lehtpuud raagus ning tuul vingus painutes halasti okstes, püüdes murda maha neid.

Sellest tuule soovist ei tulnud aga midagi välja, sest tüsedad kuused ja tugevad tammed ei paendunud tormi ees.

Elumajas oli 8 tuba ja köök ning isegi väikene saal ei puudunud.

Minu volinik, advokaat Lüll, oli väga mugavalt lasknud toad sisse seada, nii et tundsin end täiesti rahuldet, kui olime näinud läbi kõik toad.

Hertale meeldis siin väga.

Olin tahtnud püüda, et ei läeks naisel elu siin igavaks, ega vajuks ta kurvameelsusesse.

Oli kõige eest muretsetud.

Toad olid mõnusasti ja koduselt sisse seatud, et mingit soovi üle ei jäänud.

Lõbustuseks kui ka meelelahutuseks tahtsin talve sporti arendada, et ei tuleks igavus, mis igasugused loilid mõtted pähe toob.

Tunnen neid naisi ja nende kalduvusi.

Ei maksa kellegil arvata, kes noore naise võtab, et naine tillukese sülekoerana igavesti toas, mehe süles istub. Ning aina ootab mill mees tuleb ning teda paitades sülle võtab. Oodake niikaua, kui olete saanud sarnase naise!

Neid võib olla, laiskasi, kes päevakoertena lamutavad voodis ehk kuschetil lugedes romaane.

Minu naine oli elav ning vallatu.

Ta tahab maitseda elu, juua end joobnuks, kirjavas elu labürindis, mis viirastusena silme eest mööda libiseb . . .

Ega's muidu tulnud ta ära oma mehe juurest!

Mees elas rohkem oma ette vaadates, et tal hea on, ning unustas naise, unustas, et sel niisama hing on ja elada tahab, kui temagi.

Usun, et iga mees suudaks naist võita, kui ta viitsiks selle hinge laadiga end tutvusta ning naise hingest lugeda tema soove.

Kui wiitsiks mees, naisele tähelepanemist kinki, täita tema vähemaidgi soove — siis naine näeb, et teda tähelepandaks, teda inimesena arvesse võetaks, ning ta tunneb end rahuldud.

Kui aga mees püüab end lõbusta väljaspool kodu, nõudes naiselt koduistumist koldevahina, noh ma tahaks näha naist, eluhimulist naist, kes ei läheks esimese vastutuleva kaenlasse, kui kingib see talle tähelepanu.

Sellest see nii sagedane üleminek.

Tahtsin olla sellepoolest garanteerit ja kavatsesin ette igasuguseid lõbustusi.

Valjasõidud kergejalgse hobustega, liuväli, suusad ning kelgu sõit vastas olevalt mäe pealt jõe peale.

Rääkisin omi plaane naisele.

Ta leidis need väga mõistlikud, ning kasulikud olema.

„Kui inimene ennast füüsiliselt välja arendab, tegevusele, siis pole aega tulla lollil mõtteil pähe," ütles rahulolles naine.

Tahtsin sissescada majapidamist, mis oleks huvitav, minule enesele, ning ka Hertale.

Algasime nii siis elu külas, vaadates lootusrikalt tulevikku.

Ei jõua jutustada päivi ega öid, mis saatsime mööda juubeldes neil kurbeil sügispäivil.

Oli ilge terve kuu aega.

Väljas sadas vihma, ning tuul nuttis. Ouet kattis sügav pori ja vesi lirtsus jala all, kui juhtusid minema üle õue.

Päeval vaatasime läbi akna õue ning olime õnnelikud olles soojas toas.

Olles tüdind vaadates läbi akna õue, kurba sügisilma ning üle jõe paistvat laant, istusime sohvale hoides teine teise ümbert kinni.

Nii võisime istuda tundide viisi, vaadates üksteisele silma pilkudega, mis täis armastust ja õnne. Ei leidnud sõnu millega avalda omi tundeid.

Ei jõudnud küllalt imesta naist, kes teinud mu elu paradiisiks. Kes tulnud mulle hulgusele, et osagi tasuda sest ülekohtust, mis teinud ta mees minule.

Ei jõua küllalt tänada saatust!

Silitan õrnalt naise käsi ning vaatan talle truu koera silmega otsa.

Naine naeratab.

Ta võtab mu pea oma sülle ning mängib mu uuriketiga, sest pole mul habet ega toredaid lokkis juukseid, millega mängida.

On siiski tore tundmus lebada tundide viisi ning hoida pead naise süles. Tunnen, kuis korralikult tuksub ta süda . . . — ja see süda tuksub sulle.

Tore asi see armastus. Kui ei kata eluteed mingisugune mure.

Kui taevas selge, ning pilvita kui kristall klaas, kui nii selged on naise silmad, siis tunned südames vaikist rahu ja tänad oma loojat, et annud nii palju ilusaid päivi.

Tuli esimene külm.

Maa pind muutus kõvaks, kui teras ning jõesäng jäi igapäevaga kitsamaks. Laanepuud olivad ärmas ning paistsivad toredates kroonides, pakkudes silmale toredat vaatepilti.

„Oleksin kunstnik, maaliksin tõesti sellest laanest pildi, millele nimeks paneks „Jõeäär“,“ ütles Herta, seistes õues ja vaadates laane poole.

Ei saanud olla naisega ühel nõul. Olin liiga kitsi, et anda vaadelda kõigil inimestel tükikese minu kodu, mida leidnud kui hulkusin aastaid ümber me väiksel kodumaal.

Tahtsin hoida seda omale, mis leidnud ja ei mingi hinna eest anda vaadelda ahneil inimestel, kes ei häbene tungimast võerasse kodusse, ei häbene omi himustavaid pilke heitmast teise inimese pühamasse paika.

Naine sai minust aru.

Mõne päeva pärast tuli esimine lumi.

Tõustes hommikul voodist ülesse, üllatas mind vaade õue.

Maapind oli üleni valge lumevaibaga kaetud ning taevataat lisas ühtepuhku veel juurde.

Mul oli pagana häämeel.

Olin jonnakalt oodanud talvet. Mulle meeldis saanisõit kuljuste kõlina saatel pehmes lumes.

Mul oli pagana häämeel, et jooksin naise juurde, haarasin selle sülle ning kandsin aknale.

„Vaata ometi! Vaata ometi!“ hüüdsin ma. „Eks ole tore!“

Herta rõemustas end minuga ühes.

Meie olime rõemsad kui lapsed ja hullasime ülevoolavas rõemutujus.

Naine kiskus mind enesega ühes uuesti voodisse, tahtis mind lämmata omi kirgliste kallistustega.

Kuidas jõuad panna vastu niisugusele jumala vallatule naisele, kelle ihu põleb kui tules ning iharus silmis kui sattunud hullamistuiju.

Olen joovastund naisest kui poisike, suutlen ta jalgu, käsi, kaela, silmi ning kõik ja kõiki mis tal on.

Ta ihu on roosakas õrn, ta nahk nii läbipaistev, et näen ta veretuksumist punaste niredena...

„Oh ma lähen hulluks peast!“ hüüan naisele. „Ma tapan su ära!“

Naine teab, et ei tapa ma kedagi ning ta hullab minuga veel rohkem.

Kurat on mu sisse läinud, olen kaotand häbitundmuse ja suudlen igale poole naist, kiskudes tal särgi üllt . . .

„Robert! Robert!" hüüab naine hingeldes.

„Mis sa ometi teed? Oled läinud tõesti hulluks!" kuulsin sosistama naist, ise anduv ning ihar pilk silmis.

Järgmisel päeval lasen rakenda kõrvi saani ette ja meie lendame kui nool pehmesse lumme, kihutades üle laane sihtide.

Kihutame kui meeletud mööda metsi ja teid.

Naine kiljatas tihtigi haarates minust kinni, kartes kukkumist pehmesse lumme.

Kõrb on tore loom.

Ta teab, mis eest antakse talle süüa, mis eest paitab ning silitab teda peremees tulles talli.

Täna võib ta näidata, mis ta oskab.

Olen täiesti „Nooraga" rahul. Nii on ta nimi. Noor tuline mära hobune.

Olen metsik kihutaja. Võin ajada rahuga surnuks iseenese, hobuse ja ka kolmanda inimese, kes tulnud minuga kaasa.

Mis hoolin ma sellest!

Mul hea, kui tunnen virvendama silmis sätendava lume ning mööda tormama orud, mäed ja künkad.

Siis vast tunnen, kui tuksatub mu soontes elu!

Oh, tore on elu! Tore on ilm ning armsad kõik inimesed kui võin lubada endal lõbu, mida iga surelik pole heaks arvatud maitsma.

„Mis teab üks raamatukoi elust, või advokaat ehitusest!" hüüan rõemsalt naisele.

„Need on ainult inseneerid, kes oskavad elus midagi ehita!"

Nääte, kui lolliks teeb viimaks inimest armastus!

Hakan ennast kiitma, nagu oleks mina ilma mõne kärbse kongiga rikastanud.

Olen elust joobnud!

Nagu ei oleks seda iga teine noor inimene, kell nii ilus noor naine ja peab mesinädalaid.

„Teie naerate? Mis jauks? Mis otstarbeks?"

„Ah kurat! Teie ei usu, et olen noor naisemees ning pean mesinädalaid!"

Teie arvate, et tuleb homme advokaat Paulus ja viib oma naise ära öeldes mulle: „poiss, kaua sa hullad mu naisega!"

„Saa ometi kord mõistlikuks."

„Seda moodi ei tee keegi mõistlik mees, et läheb teise mehe naisega putku ning hullab sellega. Need on ainult kelmid . . ."

„Hoitke oma lõuad," ütlen kord Teile. „Teie peate veel nägema, kuidas lõbutsen oma noore naisega!"

„Tundke siis kadedust!"

„Ja sina vana sõber, advokaat Paulus, ole tänulik, et laenasin sulle mõneks ajaks oma naise."

„Nüüd pühi aga ilusasti oma suu puhtaks, sest mul läheb teda enesele tarvis, ja jää sina ilusasti oma värvit põskega naiste juurde ning musuta köögitüdrukuid."

„Oled täis nuumat kui siga, mis teed sa sarnase elegant naisega, kell nii õrn nahk ja valged käsivarred . . . kelles lõõmab elu tuli ning tung elada.

Oled siga!

Ära siruta ühti omi roojaseid käsi selle jumala antud naise järele välja, mis minu oma on."

„Oled saanud oma osa, ole sellega rahul!"

„Sulle aitab küllalt neist värvit põskedega naistest, kes istuvad su põlvil restoraani üksiktoas kumbagil kaks, — ikka kaks."

Teie ei usu kuidas päris mõistlik inimene võib hulluks minna, kui tunneb end lendama õhu ruumes läbi pehme lume, noolena. Kui ümbert kinni hoiab noor naine, kelle põsed värvit punaseks esimesest saani sõidust, kelle pilk leegitseb kui noorel hirvel ning hoiab su'st kramplikult kinni, et ei langeks ta tuha kottina otseti pehmesse lumme:

„Vaadake seda naist!"

„Olete näinud sarnast pilku? Eks ole see kui ema hirvel, kui nääb lennul mööda minevat ümbrust."

„Kas ei ole see minu naine?"

„Teie vist ei või salata!"

„Ei! Noh, kenakene ka, et olete kord hakanud arusaama."

Tuleme õhtul koju.

Hobune anname poisi kätte. Enne aga kui läheme tuppa, silitame ning paitame „Noorat", kes valmistand meile nii lõbusa päeva.

„Tore päev!" hüüab naine, toetes end mu käevarre naale ja vaadates õhetavail põskil laane poole.

„Tore!" olen naisega nõus.

La's tulla veel liuväli! Saame näha, kes jõuab meiega võistelda.

Naine vaatab küsides mulle otsa.

„Kuidas meiega?"

„Ega's sa ometi võeraid mõtle kutsu?"

„Võib olla, tuleb mõni," vastan naisele, püüdes tõsta huvi.

„Ei huvita!" vastab külmalt.

„Mis jäuks tuua võeraid inimesi maija, kui ju küllalt oleme kahekesi õnnelikud," lisab ta juurde.

„Pagana naine!" mõtlen.

„Tahab hoida mind lõa otsas kui sönni."

Ei aita, tõmban naise rinnale ning suutlen ta leegitsevaid silmi.

Tunnen kuis väriseb naine, hoides mu ümbert kinni, ei ole tal külm, ei see on jumala vallatu naine, kelle vere ajanud sädelema metsik, meeliäritav sõit.

Naine põleb kui tules.

„Mis sul ometi on kallim, et värised?“ küsin talt.

„Ma kardan!“

„Mida kardad? Olen su juures!“

„Kardan, et tuleb lõpp neil häil päivil!“

„See õnn on liiga suur, mis elame! Elu on nii ilus!“

Naine toetab pea mu õlale.

Silitan ta põski, püüdes trööstι naist ning ütlen:

„Ei ole võimalik, et pikne selgest taevast meie majja sisse lööb!“

„Enne tulevad pilved, väikesed, siis suuremad ja suuremad, kuni kadunud on taevas, siis — vast võib lõppeda me õnn!“

„Ja siiski, meie südametes elab ta edasi, meie õnne kuma, aastaid, sadasid aastaid, määlestusena, kui elaksime nii kaua.“

Naine vaatab mulle tänuliku pilguga otsa, tundes end rahuldatuna.

Astume tuppa.

Võtame end riidest lahti.

Istume pehmeil toolil ning lurbime auravat kohvi.

„Missugune võiks veel olla inimese elu!“

Oled jumalast eluvaatlejaks, elumaitsejaks loodud, siis maitse teda juues end joobnuks elumagusast kihvtist.

Nii elasime päevast päeva, raisates jumala kallid päivi, ning ööd, hullates, vallates ja suudeldes teineteist.

Ei ole meid kõike loodud töötegijaiks, muist meid loodud laisklejaiks.

Kui hakaksime kõik tööle, meie laisklejad, päevavargad, saaksime hädaotlikuks riigile ja seltskonnale.

Kuidas tahaks pidada riik ülal neid tööta tööliste karjasi, kui hakaksime tööle meie, kes elame ta pale armust ning heldusest!"

Kui läheksime kõik tuleval suvel, kodumaa soodesse ning rappa kaevama kraave, mis tahaks teha siis tuleval aastal Saaremaa?

Kellele müüks, kes ostaks ära Saarema mehelt üleliikseks jäänud labida?

Ei keegi!

Seda pole enam tarvis. Kõik kraavid on kaevat, kõik sood ning rabad kultiveerit.

Sellest see tuleb, et looja on targaste teinud!

Olen üks niisugusist.

Olen õppinud inseneeriks, kuid pole ehitanud rotilõksugi, mis oleks kasulik majapidajal, kui tahtsid süüa hiired silmad peast.

Ärge sellepärast mind veel põlgama hakake.

Mull on idee, ning pealegi veel mõnus idee.

Oodake minuga veel paar aastat!

Mult on nõu vabrikut ehitada.

Saan aru, et Teie ärimehed, nüüd omad kõrvad kikki ajate, kui metsajänesed nähes jahimeest.

Rääkisin eila õhtul selle üle oma naisega.

Teie olge üsna ilma mureta! Minust Teie võistlejat ei saa.

Ma ei ehita mitte laki ega värnitsa vabrikut, ka mitte likööri, ehk kunst põllurammu valmistamis vabrikut, ei ka mitte siguri vabrikut.

Teid on tuhanded, kes jõuab Teid ülesse lugeda!

Magage rahulikult oma rahapaprete otsas ning nähke und suurest puhtkasust ja kõrgeist protsentidest.

Mina Teid ei sega.

Tuleval kevadel pannaks minu ja mu naise nime peal asutavale vabrikule nurgakivi.

Teie olete väga uudishimulikud ja ei lase mind järjekorras jutustada.

Mis vabrik? Ja mis vabrik?

Hakan männa okastest puuvilla valmistama.

See on uudis, kuradi päralt!

Kui suur puhaskasu? Kas Teie ei ütleks? küsite.

Saame näha paari aasta pärast, ütlesin ju Teile varem.

Tehke ometi midagi kasulikku!

Sajad tuhanded puudad okkaid lähevad igal aastal meie kodumaa metsades kaduma, mida ometi nii kasulikult ära võiks tarvitada!

Teie muud kui ehitate likööri vabrikuid ning viite isegi seda segu väljanäituse peale, saades auhindasi, mida ometi iga mõistlik joodik ise niisama heasti keeta oskab kui Teie, kui tal käes ekstraktid ning suhkur.

Mina Teie jälgis ei taha käia.

Ehitan omale ise vabriku.

Olen jutustand ka naisele omist plaanest, et oleks ta informeerit minu tegevuse üle.

Tahan, et võtaks osa ta minu tööst ning oleks kursis mu mõttetega.

Püüan, et ei oleks minu ja naise vahel saladusi, et oleks ühiselu, ühiste vaadete ning sihtega.

Seni on see mul korda läinud.

Ilm on lõpmata ilus.

Lasin jõe pealt lume ära ajada ning suurepäralise liuvälja sisse seada.

Ligidalt kooliõpetajad käisivad küsimas, kas ei lubaks ma neid käia meie liuväljal uisutamas.

Minul polnud selle vastu midagi. Ka Herta oli sellega päri.

Olivad need meile tundmata inimesed ja liuväli pakub siis ainult rohkesti lõbu, mida kirjum seltskond.

On, kellega võidu ajada ja pealegi on lõbutsev noorus kaasakiskuv, ning üleannetu, mis meeliülendavalt mõjub.

Igal õhtul kogusime liuväljale.

Mina Hertaga ning kooliõpetajad. Kokku oli meid seitse inimest.

Kooliõpetajaid oli viis. Nendest kaks mees ning kolm naisterahvast.

Olime kirju seltskond. Kärarikas ning lõbutsev. Enam tutvunedes kutsusime neid ka oma maija. Jõime ühiselt teed ning lobisesime ilmaasjust. Kenad olivad nad kõik, need väikesed inimesed.

Iseäranis huvitav oli koolijuhataja herra Reimann, kes edasiõppida püüdis lootusega kord ülikooli peaseda.

Ta oli pika kasvu, kuivetanud, soonilise ning lageda näuga noormees. Rippuvate kätega, mis põlvi ulatasivad ning vähe edasipoole küürus.

„Eht õpetlase tüüp", ütles Herta.

Olin naisega nõus, sest mees oli kui õpetoolile loodud.

Väike viga oli tal siiski juures, aga õige väikene, ta püüdis oma teadmistega kiidelda, püüdis välja paista lasta, et ta neist teistest targem on.

Teine meeskooliõpetaja oli herra Uustalu. Unistav, tüseda keha ning ümariku paksu näuga noormees.

Temal näis pehme iseloom olema, oli üleüldse õrnake, naiselik ja naiv inimene.

Seda rohkem aga armastasivad teda teised.

Naiskooliõpetajad olivad ka õieti kenad.

Õpetajanna, preili Kukk, on õieti intelligent, väheldane, elava näu, tõsiste silme, ning kerge graatsialiste liigutustega neiu.

Preili Samet oli tugeva kehaehitusega naisterahvas, kes küll häda korral oleks passinud meheks.

Ta oli neist kõigist, kõige tõsisem tüüp.

Kõige liikuvam, ilusam oli aga proua Varna, kelle mees vene sõjaväes teadmata kaduma läind.

Arvasin leidma koolijuhataja herra Reimanni ning proua Varna vahel teatavaid vahekordi, mis mõnikord tahtmata välja paistab ehk seda küll varjata püütaks.

Ei olnud ime.

Proua Varna oli tõesti ilus omas tume sinises kleidis, mis lasi välja paista ta ümarikke, vallatuid kehavorme.

Mõtlesin mõnda korda, vaadates proua Varnat, kuidas küll looja loonud mõnd inimest nii vallatuks ning veetlevaks!

Ei olnud ennem, mõnd aastat enam tähelepannud naisi, olin olnud nende vihkaja, selle vastu vaatlesin neid nüüd huvitusega võrreldes üksteisega.

Ei saanud isegi aru, kuidas võisin olla nii jõhker nind vihkada naisi, ilusaid naisi, kell nii ilusad keha vormid ja nõtkuvad puusad.

Võiksin pime olla naise vastu, kell nii ilus ja valge kael, kui raiut peenemast marmorist.

Olin jooksnud ainult ühe järele!

Andke andeks!

Pidin praegu ülekohut tegema oma naisele. Herta oli veel küllalt ilus, et välja kannata võrdlust nende naistega, kes istusivad siin toas paljast kaelte ning käevartega.

Pühapäeva õhtutel panime isegi ilutulestuse liuväljal toime.

Puudus ainult muusika, muidu oleksime võinud võistelda vast mõne pealinna liuväljaga.

Kui olime tüdinenud Hertaga liuväljal uisumisest, tegime vahelduseks lõbusõitusi välja, kihutades, et lumi lendas ning tuul kõrvus vuhises. Arendasime ka kelgu sõitu vastas olevalt mäelt alla jõe peale välja.

See oli üks neist kõige huvitavamatest ettevõttest, mis Hertale ning proua Varnale kõige enam näis meeldima.

Istuda kaksiti kelgule ning lennata tuule kiirusel määst alla. Vahest juhtus, et sõitja lendas üleni pehmesse lumme, kui jahu kott vette.

Sealt end ülesse ajades, täis silmad, kõrvad ning kõik riided lund, isegi suu.

Niisugusel kordel olime küll usinad, üheteise võidu daamidele appi minema, et teenida tänulikke pilke neist ilusaist silmist

Ja naerda sai niisugusil kordel.

Olin kord ülemeelses tujus, puhastes proua Varnat suudelnd ta õhetavat põske.

„Kurat!"

„Mis ma nüüd tegin!"

Ise alles noor naisemees ja juba suudlen võeraid prouasi! Ütle mulle, kus mul mees!

Ammu aitasin alles Hertal kiruda ta meest, et sõidab restoraani tagatoas põlve peal ratsa värvit põskega naisi, ja — nüüd!

Noorus on liiga ülimeelik, kui pääseb veri valla ning sattub kord tuju, kell aega mõtelda siis, kas see oma naine või mõni võeras!

Nääd oma ees avatlevaid huuli, mis himukalt ootavad ja juba oled'gi hammustand ärakeeldud õunast.

Proua Varna tegi nagu poleks ta seda tähelegi pannud, et musutasin teda põsele. Pärast märkasin siiski ta pilgust salajast mõtet, nagu oleks meil midagi ühendust teine teisega.

„Oh teie naised!"

Tegin muidu nalja. Tahtsin näha, mis näu sa teed, kui musutan sind vallatut põsele

Juba mõtled sina, et olen sinust huvitud ning jumaldan sind!

Eksid proua Varna!

Mul omal ilus naine, kes oskab olla nii anduv ja õrn.

Vaata ometi ta peale.

Eks ole ta õitsev, kui praegu lahti puhkend mooniõis?

Mis oled sina tema kõrval?

Väike, ümarik, vallatu ning ihar naine!

Ei tea, kas nägi Herta, et musutasin proua Varnat, või tabas ta naise himurat pilku, mis saatis ta mulle, lennates mäest noolena alla.

Kes teab!

Herta rääkis täna õhtul väga palju herra Reimanniga.

Näis nagu püüaks ta proua Varnale kättemaksta, et edvistas viimane minuga, saates mulle palju tähendavaid pilke.

Olin kade oma naise peale.

Kade, et räägib ta kooliõpetajaga, nagu oskaks see midagi mõistliku kõneleda peale lastekasvatuse ja matematika terminide.

Millest teen järeldusi, et huvitab herra Reimann minu naist?

Ei millegist!

Tulnud ise see mõte. Aga ta on loll!

Naisel pole mingit huvi!

Herta tahab ainult rääkida kooliõpetajaga nooresoo kasvatamisest.

Olen unustanud, et Herta on ema. Tal kaks käherpead õe juures kasvatada ja siis poleks ta naine ega ema, kui ei huvitaks teda nende tulevik.

Keegi neist ei tea, et pole Herta veel seaduse ees minu naine, et naisel terve lastekasvatus kodu õe juures.

Nemad kõik usuvad, et oleme aastaid ühes elanud ning et pole meil lapsi!

Sellest see usk, et oleme üks vallatu abielupaar.

Kutsumata kogunes seltskond õhtutel meie juurde kokku. Ei kutsunud me kedagi, aga nad tulivad ise, vabalt lobisedes, nagu oleksid soovitut külalised.

Ei aidanud midagi! Pidime laskma enda rahu rikkuda ja ollukorraga leppima ning üleüldisest lobisemisest osavõtma.

Viimaks kujunes asi nii välja, et olid meil korralikud kõne ja võeraste vastuvõtmise õhtud.

Kuhu pidivad need inimesed minemagi?

Nad tahtsivad elada, lõbustelleda, vallatust teha ning ülejäänud aega surnuks lüüa.

Võtsime neid vastu ning jagasime, mis oli meil pakkuda paremat.

Kuradi päralt, oli siiski talve jooksul juhtunud, et olin proua Varnat huulte peale musutand.

Teie arvate, et olen üleannetu mees, kes armastab musuta ilusaid naisi.

Ei, seda ole!

See oli kogemata juhtunud, Vastla päeva aegu. Olime käinud Vastla liugu laskmas ja saates õhtul proua Varnat eeskojast õue, oli pimeduses juhtund, et musutin kogemata naist.

Mis sellest siis ometi paha?

Proua Varna oli vaba inimene ja võis end lasta musuta keda soovis.

Aga Teie olete kohe niisugused, kes tühja asja pärast lööväd lärmi, nagu oleks üks väikene musu mõni andeks andmata patt või abielu rikkumine.

Mis on siis Teie arvates üks väikene musu, mis pealegi salaja pimedas kojas saadud!

Minu arvates mitte midagi, et sellest üleültse kõnetgi maksaks olla.

Mina kõnelin sellest to pärast, et olen kergesti tuld võtev inimene. Saan igast tühjast vaimustet, ning lobisen välja.

Talv jõudis otsa poole.

Vastu lõunat olevatelt katustelt langes lumi rüsinal alla ning aiaäärdest hakkas lumi sulama.

Oli nagu kevadet õhus tunda. Tuul oli nii mahe paitades põski ning päike paistis nii armsasti ja meelitas tahtmata õue.

Südame asus imelik igatsus, täis ootust ning lootust, mis iga kevade enesega kaasa toob.

Olete vist kõik salavärinat hinges tundnud, kui kuulsite esimest vee kohinat peale jääde minekut ning näinud pakatavaid paju urve.

See tuleb iga kevade uuesti, elu nõiduse ime luues laineid me hinges.

Oled jõudnud elu täiuse tipule, sull pole midagi enam soovi. Sulle armas naine, mugav kodu täis küllust, kuid ootad, igatsed veel midagi, midagi salapäralist — suurt.

Hing laieneb ning tahaks mahuta endasse nii palju headust, nii palju hellust ja õrnust, tahaks suudelda maad, mis kannab sind ning avab omi looduse saladusi näidates külluses oma lõpmatu rikkust.

Tunned ennast pisitillukesena olevusena, kui atom ses ilma ruumis, keset suuri sündmusi, millest sa õieti aru ei saa, aga mida võid rõõmustes vaadelda.

Vaatled imestusega iga päev, iga tund sündima uusi imesi ning ei jõua küllalt olla tähelepanelik ja tänulik loojale.

Oled roomaja jumala suures looduses ning sammud tasa, et hingata elavat õhku ja ei segaks tema suurt tööd omi tömbi jalgega, kui sünnivad imed üle öö.

Olime tutvunend kauniste talve jooksul nende kooli inimestega. Oli saanud tarviduseks igapäev nendega kokku saada, millegist kõneleda.

Oskasid olla huvitavad need väiksed inimesed, kes elatasid end omast palgast.

Olime põiminud sõprust nende inimestega oma huvide kohaselt, kuis või kuidas keegi kellegile meeldis.

Hertat huvitas koolijuhataja herra Reimann oma lastekasvatus probleemiga ning loodusteadliste kalduvustega.

Kevade tulekul olivad nad esimesed, kes külma lilli kodu tõivad, kui olime hulkund mööda rõsket metsa, terve pühapäev.

Herra Reimann pidas Hertale looduse teadusest, nagu aru sain, korralikke ettelugemisi, ning viimane näis end sellest väga huvitavat.

Nad hulkusivad teinekord terved päevad meist kohatamata mööda metsi ümber, otsides igapäev midagi uut, mis kevad enesega kaasa tõi.

Ei tundnud sugugi armukadedust herra Reimanni vastu, kes röövind mult mu naise mõneks tunniks, andes mulle vallatu proua Varna, kellega seltsisin niisugusel kordel.

Millest tuli mu ükskõiksus!

Sellest olen inimene.

Ligi aasta juubeldes elatud, liig palju helgeid päivi mööda saadet täis õnne ning elumaitsemist. Tundus nagu väsimust hinges . . .

Oli liiga külluses elat pillates ning raisates liiaks jõudu.

Ei olnud aega mõtelda tulevaste päevade peale, milleks veel niipalju jõudu tarvis.

Olin valind oma seltsiliseks proua Varna, kes oskas olla nii ülimeelik, vallatu ja õrn.

Võisin rääki küll ka teistega, olla üleannetu ning lõbus, aga kuidagi ei sobinud ligem sõprus.

Preili Kukk oli liiaks realistik ja pessimistliste ilmavaadetega inimene, andes ja nõudes aru enesele iga oma tehtud liigutuse üle. Sellest ei meeldinud mulle.

Mull meeldis kergus, elevus. Vallatu noorus oli mu ideaal.

Misjauks mõtelda, juurdleda, vaevata end ülearuste muredega, nagu aitaks see midagi!

Preili Samet oli siiski huvitavam. Ta oli raskemeelne, kinnine inimene, kelle hinge oleks tahtnud nii heameelega vaadata, mis valitseb ning elab seal. Kas mõni õnnetu armastus või luhta läinud nooruse unistus! See huvitas mind.

Sellest püütsingi vahetevahel neiule ligineda, et välja nuhki tema saladusi, nagu oleks see mulle korda läinud, mis teine inimene mõtles või millele elas ning unistas.

Tasandasin teed neiu hinge juurde pääsemiseks, oli siiski asjata vaev. Oli liiaks kinnine inimene.

Lõin käega ning läksin oma üleannetu ning vallatu proua Varna juurde tagasi.

Herra Vilms huvitas mind vähe. Oli naiiv inimene, sellepärast lasin teda jääda kus ta oli.

Proua Varna oli kena omas kevade kostümis, täis elavust ning vallatust, iga ta liigutus gratsiöös.

Hulkudes mööda laane metsa eksisime tihtigi teistest ära. See juhtus nii tihti, kui herra Reimann minu naisega silmist kadus.

Meie kõneaineks ei olnud proua Varnaga mõni teadusala, nagu võiksime meie midagi mõistliku kõneleda! Meie kõnelemine oli lipitsemine üksteise ümber, silmade tegemine, käepigistused, palju ütlevad pilgud . . . Kogemata musu proua kaela ehk põse peale, lubamata seisak.

Proua Varna toetas end minu naale, ma haarasin ta ümbert kinni pigistes, surudes, teda enese vastu.

Tahtmata kobasivad minu närvliselt värisevad sõrmed tema toredaid rindu, mis minus iharat tunnet ergutasivad.

Proua Varna mängis minuga.

Ta oli tõesti pagana ilus, peale seda üleannetu ning vallatu olek, mis mind tahtmata võimsalt kaasa kiskus.

Olin nagu nõiut ringis.

Mull oli kuradi tung proua Varnat kord halasti oma ees näha. Mul oli tung tema ilusaid kehavorme loomulikus seisukorras näha, ehk ta küllalt ilus omas kevad kostümis oli. Mis hoolisin ma sellest! Sest oli mulle vähe!

Et oma mõtet läbi viia, siis hakkasin tegutsema!

Olin varem ka maalikunsti õppinud ja see tuli mulle minu mõtte läbiviimisel nüüd kasuks.

Tõin pintslid ning värvipotid värvidega välja ning seadsin end jõeäärde üles. Tahtsin maali jõeäärest pilti.

Töötasin ju mõnd päeva joonistes laanemetsa ning lagunevat talvet.

Herta imestas minu tegevuse üle, kui nägi mind maalima „kevad jõeäärel," ning naeratas.

„Ei ole midagi parata!" ütlesin Hertale.

„Inimene peab tihtigi omist esialgsist plaanest loobuma. Mina ei oleks varem kuidagi lubanud meie „jõeäärt" joonista, veel vähem maalida, aga nüüd teen seda ise, olles huvitet sest toredast vaatest."

„See on ju ometi väga kena!" lausus naine olles väga tähelepanelik minu töö üle.

Kes on kavalam kui inimene!

Tüürisin oma eesmärgi poole. Kiitsin ning ülistin proua Varna iludust, et tõsta naise huvi.

Ütlesin: „Oleksin kunstnik maaliksin Teist pildi seistes unistes jõe ääres. Teie peaks nägema kuida Teid imestelletaks!

Maalisin oma „kevad jõeääres" hoolega edasi, püüdes, et tuleks ta välja loomutruuna ning edustaks mu samme.

Proua Varna, ka teised olid mu tööst vaimustet, ehk küll muud midagi ei olnud kui üks värvide segu. Mina muigasin, võttes vastu kiitust.

Proua Varna palus end maali. Olin niikaugele jõudnud.

Olin nõus, ainult kui laseb end maali halasti kujutes Venusena.

Proua punastas, lüües maha häbelikult silmad.

Tegin kõik mis võisin, et prouat nõusse meelita.

Viimaks oli nõus.

Kes naine ei taha olla ilus! Jumaldatud paljust meestest . . .

Olin äärmuseni äritatud, kui astusin koolimaija, tükk lõuendit, värvipotid ning pintslid kaenla all.

Püüdsin näidata end rahulikuna ehk küll närviliselt värisesin mõtte juures saades varsti näha ilusamat naist.

Proua Varna võttis mind lahkesti vastu.

Tal näis siiski tahtmine olema minu ettevõttele vastu panna. „Olla ometi rumal, paljasta end võera inimese ees ning mis ütlevad teised inimesed, kui tuleb see avalikuks!"

„Tühja kõik teised inimesed!" ütlesin proualé. „Teie olete küllalt ilus, et teised inimesed Teid imetelema peavad!"

Jõutsin meelites nii kaugele, et hakkas vabastama naine end riidest.

Seatsin sell ajal omad tööriistad joonde, et valmis olla maalima naist, kujutes noore neiuna.

Olin üllatet, kui pöörasin pilgu seisva naise poole, kes võtnud mõnusa poosi.

See oli iludus. Iludus nagu kujutand ma ette.

Iga keha vorm oli otse kui voolit, kui praegu kunstniku käe alt välja tulnud.

Valge oli see nahk kui piim, mis kattis ta keha vorme.

„Lollus!"

Nagu tahaks ma naisest pilti maali, kujutes Veenusena. Nagu jõuaksin anda ma pildile seda elavust, mis sädeles neis silmis, nagu oskaks ma kujuta neid nõiduvaid kehavorme — lollus! Olen iluduse ori, olen selle naise ori! Olen üks roomajaist tema jalge ees . . .

Püüdsin maalida naist, vedades jooni ning tehes vigurid lõuendile, ajal kui oli mu pilk pöördud täis joovastust ja kuradliku kirge naise peale, kes seisis vaikselt vaadates minu liigutusi, mis tegin.

Minu tööst ei tahtnud midagi väljatulla, püüdsin ainult võita aega, et võiksin juua joobnuks end naise iludusest.

Tuba näis pime olevat, või mis pagan, kõik jooned, mis tõmbasin, tulivad kõveratena välja.

Viskasin meelt äraheites tööriistad kõrvale ning ütlesin naisele: „Ei tule midagi välja sest! Ei maksa asjata kommetit mängida! Olin jumaldud sinu ilust ja tahtsin sind näha niisugune oma ees, et mõnuledes vaadelda su jumaliku ihu."

Ma langesin naise ette põlvili, võttes kinni ümber ta põlve ning musutasin kui meeletu naise ilusaid keha vorme, mis kui marmor.

Mu pea käis ümber, silmad läksivad verd täis kui verejänulisel kassil ja tuntsin, et langen meelemõistuseta põrandale, kui ei hoia mind keegi kinni.

Naine kummardas, võttes mu pea oma käte vahel ning suutleb mu juuksid.

„Oh Teie mehed! Ühesugused ja rumalad olete kõik! Pidasin Teid targemaks, tugevamaks, kuid olete nõrgem kui teised . . ."

Olin oma soovide sihile jõudnud.

* * *

Kevadel algas töö.

Nurgakivi sai pandud vabrikule ning müürid hakkasid kerkima.

Mul oli nüüd tegemist, igapäev käisin vabriku ehituse juures. Ka Herta käis esialgul minuga ühes. Pärast poole tüdines ta ära.

Nelipühiks sõitis Herta õe poole oma lastele külla.

Lahutusest polnud senini veel asja saanud, ehk küll isand Paulus selle vastu ei olnud. Ütlesin ju, et ta mõistlik mees on ning iga tühja asja pärast lärmi ei hakka lööma.

Ainult advokaati sugalased tegivad kisa, sest kuidas laska niisugune magus suu täis ära näppata, kui Herta seda oli.

Hertal oli üks väga rikkas vana tädi, kes kuulu järgi kõik oma varanduse temale pärandavat — ja see oligi Pauluse sugulastele raske löök; — kautada see varandus.

Advokaat Pauluse tädi sõitis meie poole, et Herta kallal misjoni tööd teha. Herta ei võtnud teda vastu vabandades, et haige on.

Vanamoor sõitis niisama targalt tagasi kui tulnud.

Loodetavasti saab lahutus sügisel olema.

Asjad arunesid, kuid väga aegamisi, mis minu soovidega sugugi kokkukõlas ei olnud.

Olin isemoodi närvlikuks ja kannatamataks läinud. Herta vahekord koolijuhataja Reimanniga tegi mulle ka oma jagu peavalu, ehk seal küll midagi iseäraliku ei olnud.

Aga kes võib teada!

Näis nagu istutaks ta naise pähe mingisugusi uusi mõtteid ja ideesi, millest mina aru ei saanud, mis eesmärk neil võis olla.

Tegelikult ei lasknud Herta aga mingi muutust minu vastu välja paista, mis oletada laseks mingisuguseid vahekordi. Naine oli küll ennast muutnud.

Näis nagu oleks Herta hinges murrang sündind. Kuidas või mis moodi, see jäi minul arusaamatuks, ehk küll püüdsin lugeda naise hingest, mis enne valla olnud mu ees kui lahti tehtud raamat, nüüd oli see aga minu eest kinni pandud ja ma tundsin, et seal midagi salapärast valminemas, midagi hingevõitluse taolist, kus isegi lõpu siht saavutatud.

Herta ei olnud enam vallatu, unistav naine, vaid tõsine tegevusrikas inimene, kes andus majapidamisele, püüdes igal pool kohendada ning aidata kui tarvis.

Vaatasin seda imestes ning olin kurb.

Olin kaotanud naise. Ainult üks aasta oli kestnud vallatus ning unistus!

„Kas tõesti nii ruttu?" küsin eneselt.

„Kas tõesti nii ruttu on elu elatud, oleme end läbisöönud! Juba aasta pärast hakata sigu ning vasikaid kasvatama, kana ja pardi poegi lugema ning raha kukkurt uurima, mill saab see nii suureks, et annaks vedada paaril härgil."

Olin südamest kurb.

Meil polnud seda ometi nii ruttu tarvis!

Olid alles helged päevad, mis peame siis tegema kui tulevad mustad muredega vallat päevad ning ööd!

Olin oma kasuvanemate ainus pärija ning meile jätkus, et elada ning vaadelda mõnuledes jumala ilma.

„Mis jauks elu mured?"

„Mis jauks muretseda kortsud näule ning küür selga."

Ei saanud aru, mis tung inimesel käia põlvist saati poris, ning hullata loomega, kes vaatavad omi lolli silmega sulle otsa.

Ei saanud sellest tõesti aru!

Olin kurb.

Kujutasin endalle elu ette täis päikese paistet, pillamist ning soojust. Ei olnud minu süü kui arenesid asjad üle minu pea.

Võttes kõik oma jõu kokku, püüdes juhti elu omi vanadele radadele, olles ise ülimeelik ning vallatu kui poisike.

Nägin naise põlastavat pilku kui haarasin ta sülle, kandes kätel, mis pakkunud ennem talle rohket rahuldust ning lõbu.

Nokkisin naist kui käis ta söötmas kanu ning parte, kui tallitas köögis praadides maitsevaid kooke.

Ütlesin, kui tuli tallist vaatamast loomi ning jootmast vasikaid, jalad poriga koos: „lõhnad sõnniku järgi ja nääd kui karjatüdruk välja, kelle seelik peksab käies läbi jalge kui välja venitud toores hobusenahk."

Mis temal sellest!

Ütles: „kõik inimesed on loodud ilma, et kasulikku tööd teha, ega's meie taha olla parasiidid, kes söövad ära, mis teised teevad!"

Täiesti uus herra Reimanni probleem kommunismi kuues. „Tunnen juba lõhnast, kuhu poole tüürid!" ütlesin naisele.

„Jätaks juba seda, mis meile ei passi!"

„Pole loodud meid ilma parandajaiks!"

„Mida peaksin siis tegema?" küsib naine.

„Istuma päevad läbi toas kui oled sa vabrikus? Ootama meest!"

„See on ometi liiga igav!"

„Võid tulla minuga ühes," ütlen võttes naise käe.

„Seda küll. Teeksin seda heameelega, aga ma ei tea neist masinatest, mis senna üles seataks!"

„Tunnen loomi, oskan neid sööta, oskan keeta endalle süüa, miks peaksin siis istuma käed süles ja sööma armuleiba?"

„Olen siis ütelnd, et sööd armuleiba! Kuulen kuis kostab teravalt mu häälekõla.

„Seda küll mitte!"

„Aga kui sina midagi teed, tahan ka mina teha!"

„Aga armas naine, meie võime ju parem elada, kui et peame seapõrsaid söötma, vasikaid jootma, kana ning pardipoegi lugema."

„Samane töö lihtsutab inimese hinge, teeb igapäevaseks, vastuvõtmataks hingelisi avaldusi — — — ning orjastab inimest tehes teda liikuvaks, aga mitte mõtlejaks inimeseks."

„Kui nii edasi kestab aasta, olen kindel, et nääd öösel unes vasikaist, seapõrsastest, kana ning pardipoegadest ning haudud plaane, nende produtseerimis võimalusest."

„Kui kõik inimesed hakavad vilja kasvatama, oleks meil varsti aeg käes, kus ei saaks meie enam osta ühtegi õmblus nõela, sest kõik kasvatavad vilja."

„Aga nad teevad ometi midagi!" ütles naine jonnakalt.

„Imelik naine!" mõtlesin eneses.

Vandusin koolijuhatajat herra Reimanni, kes istutand mu naise pähe sarnased mõtted. Nagu poleks tal mujal paremat võimalusi oma jutlust pidada ning oma usku laiali lautada.

Mis tükib ta teiste inimeste kodusse, rikkudes nende rahu, laiali lautes omi aateid.

Tõutasin teda esimesel juhtumisel uksest välja visata, kui tuleb ta meile.

„Niisugune häbemata!"

Temale meeldivad inimesed, kell värske sõnniku lõhn juures, kelle ihu haiseb higist!

Need võivad talle meeldida, minul on peenem maitse ning ma põlgan sarnast probleemi, et näha naist töö loomana.

Sellest hoolimata, et see mulle ei meeldi, talitas Herta igapäev nüüd majas. Tõusis hommikul vara ülesse, läks talli, kus lehmi lüpsti ning vasikaid

joodeti. Käis isegi põldudel, kus seemet külvati ning piilus ka tööliste järgi, kas viimased ka korralikult töötavad ja ei raiska kallist aega.

Ühesõnaga: Herta võttis kõik majapidamise oma kätte ja tal jäi väga vähe minu jauks aega üle.

Olin südamest kurb.

Möödas olid helged päevad täis hullamist, vallatust, ning õrnust.

Nägin kuidas püüdis hoida end naine mu kallistuste eest, tehes rahuliku näu, kui nägi, et liginen talle vallates püüdes viia naist hullamistuiju.

„Jäta nüüd!" ütles ta õrnalt

„Ega's meie Robert, enam lapsed ole, et vallatust teeme."

Olin meeltäraheitmas.

„Herta," palusin naist võttes teda sülle. „Ütle, mis on meie vahel juhtunud?"

„Kõik on ennast muutnud!"

„Hoiad end minust eemale, kui püüan sulle ligineda, tahtes avaldada sulle õrnusi, meelitusi!"

„Olen ehk sulle haiget teinud?"

„Või ehk ei armasta sa mind enam!"

Naine lõi käed, olles ekstasis kallistes ümber mu kaela.

„Ei midagi pole tungind me vahele," öeldes. Ise nii õrn ja veetlev. Ta suudleb mind ning ta pilk on täis armastust.

„Ei midagi!"

„Armastan sind rohkem kui enne, sest olen jõudnud tungida elusaladustesse."

„Sa nüüd aru naisest!" mõtlen endamisi.

Ja naine räägib: „Olen elust arusaanud, olen jõudnud tundmisele, et inimene on loodud, et midagi head ilmas kordasaatma peab. Olen olnud senini kasuta seltskonna liige, kuid tahan heaks teha, mis olen võlgu jäänud! Ja seda olen sinult õppinud."

„Aga meie armastus?" küsin Hertalt.

„Peab see langema ohvriks tõetundmisele?"

„Ega's see ometi keela meid teineteist armastamast, kui teen ma vahest tööd! Aega jääb mul ka sinu jäuks veel üle küll," ütles naine.

„Siiski!" ütlen Hertale.

„Olen tähele pannud, et hoiad minu kallistuste eest kõrvale, nagu oleksin sulle vastik!"

„Armsam," ütleb naine õrnalt.

„Elu peab kokku hoidma, mitte pillama. Mis siis, kui elame end paari aastaga läbi — ja — mis hakkame siis peale?"

„Mis hakkame siis peale?" kordan naise sõnu järgi. „On elukord läbi, siis on ta elat, kahte korda ei ela keegi. Minul pole lusti elada saja aastani, et mind vaadataks ning näidataks, kui ime looma."

Aga naine ei lase end eksita, ta jääb oma juurde. Püüab võita mind õrnusega, on täis vallatust ja kirge.

„Kunniks?" küsin eneselt.

Minul pole tarvis raasukesi, mida vahete vahel loobitakse ette kui kerjusele. Ei, mina tahan võtta elust küllusena, juua end joobnuks elu magusast uimastusest, et jätkuks vanadusesgi.

Naine tahab rahulda mind raasukestega, tahab hoida tagavara musta päive jauks, et ei tuleks kunagi puudust.

Tänan selle soovi eest! Ei. Need pole minu vaated. Ei taha ma olla kerjus, kui võin juua end täis magusat viina ja süüa kõige kallimaid rooge!

Minu pärast on elu!

Mu hinges on kõik pahurpidi pöördud. Ei tunne ma enam ennast! Naine paneb mind mõtlema. Püüan anda naisel õiguse, et räägib ta mõistliku inimesena, kell arust puudu ei ole ning oskab elu vaadelda ja hinnata.

Aga mina tahan teisiti, tahan . . .

Olen võitlusele üles äritud, naise poolt välja kutsut võitluse väljale.

Ei saa ometi ma leppi, et irroniseeritaks minu vaated ning tahtmisi, sellepärast, et kellegil kooliõpetajal teised vaated elu kohta. Kes jutlustab sõnniku lõhnast ning higi haisust naise juures.

Ta võib minu poolest kanu munetada, vasikaid joota ning sigu sööta, mis läheb see minul korda!

Mina tahan teisiti.

Lahing on minu ja naise vahel otsustatud, ning ta saab olema. Kas pean ma lepima raasukestega, mis naine heaks arvab mulle armust ette visata, või jään mina võitjaks ning võtan elust, mis ta anda võib.

Olen rahutu ning ärevuses.

Käin päeval ümber kui teelt eksinud ema põder ja ei leia teed oma elukoha juurde. Otsin meelelahutust, kuid mitte naise juurest, sest ta pilk püüab mind mõistusele viia, et olen hullus tujus ja ei tea mis teen. Öösel kõnnin mööda tuba ja olen enese meelest vilets inimene, kellel pole jõudu elu juhtimiseks.

Teises toas magab mu naine rahulist und, teda ei piina mõtted, et olen rahutu, et hulgun äritud loomana omas puuris ringi.

Võib olla, ei maga ta, vaid kuulatab kuis võitlen endaga ja oma hingega, hulkudes seinast seinale ning nurgast nurka.

Avan tasakesti ukse, et kuulata, kas magab ta.

Ma ei ole eksinud.

Naine magab rahulist und. Ta on väsinud päeva tööst ning nüüd puhkab ta, et tõusta hommikul päikesega ülesse.

Võtan küünla tule ning vaatan magavat naist. Ta on mähit vaibasse, teine käsi on jäänud puhkama

rinnale, mille pealt vaip alla langenud, huuled tal avatud, millede tagant paistavad kaks rida valgeid pärli sarnasid hambaid.

Ta nääb nii õrn ja meelitav kui koidu puna, terve ning priske välja.

„Mis siis kui läheksin ta juurde?" mõtlen eneses. Läheksin, ega ta mind ära tõuka, kuid oleks patt, minna inimese rahulist und segama, kui tead, et ta väsinud on ning puhata tahab.

Tean, et tahab hommikul vara üles tõusta ja välja minna.

Ma ei jõua, ei tihka naise und segada ning lähen oma tuppa tagasi, tasakesi ust enese järele kinni tõmmates.

Ei ole ma sellest käigust sugugi targemaks saanud! Kõnnin jällegi nurgast nurka ning seinast seina ja mu ees on naise avatlevad avat huuled, mis tasakesi tuksatuvad.

Ei ole mul rahu!

Olen igatseja, olen unistaja ning tormise iseloomuga inimene. Sellest see rahutus hinges.

Ma ei jõua leppida olukorraga, muutunud olukorraga, mis vägivaltselt tungib minu ja mu naise vahele.

Olen jätnud vabrikus käimise. Olen unustanud proua Varna, sest pole mul lusti hullata ning vallatust teha naistega, kui süda rahutu.

Kõnnin üksinda mööda unustusesse jäänud laane teerada ja ei oska vaadelda õitsevat loodust, mis laotab mu ümber, mu jalge ees kõige toredamais ehteis.

Olen külm ning pime rõõmudelle, ning liiaks koormat omi murede ning mõtetega.

Kes oskab vaadata mu hinge!

Naine teab, et võitlen enesega, teab, et juurdlen ja otsin teid, et jõuda kord välja umbkottist.

Naine on rahulik, nähes, et olen rahutu ja ei ole rahul iseenese ega ka temaga. Tal näis olema usku, et võidab, näib tahtmist olema, läbi viia, elus oma motiivid.

Siiski eksib, kui arvab ning võtab mind peruhobusena, kes laseb end juhtijast talsuta.

Ei. Mina ei lase end talsuta nii ruttu!

Ma ei taha!

Oleks lollus ka naise juurde minna, anda talle öeldes käsi: „elame nii kui sina tahad!"

Olen kaugel niisugusist mõtteist.

Käin uuesti igapäev vabrikus.

Juba vara hommikul olen seal. Vaevalt tulen ma kodu sööma ning lähen jälle kohe tagasi, nagu oleks mind hädapärast seal tarvis.

Õhtul tulen hilja kodu ja heidan kohe magama. Hoian kokkupuutumast naisega nii palju kui see võimalik ja kui see võimata, siis püüan ajada asjalikku juttu.

Kadunud on kõik endine õrnus.

Kuulen nüüd tihtigi naist õhkama oma magamise toas, — nüüd olen mina see, kes magab rahulikult.

Olen näinud hommikul naise punaseks nuttet silmi.

Tunnen nüüd südamest rõemu, et ei saa ta öösel magada ja peab pöörama end küljelt küljele.

Tal aega nüüd mõtelda järele herra Reimanni probleeme sõnnikuga lõhnavast naisest!

Nüüd magan mina rahulikult ja tema murrab omi pikki valgeid sõrmi. —

Ma ootan, et naine tuleks minu juurde öeldes:

„Armas mees, elame nii kui varem!“ tal endal pisarad hääles ning silmis, mida varjata püüab.

Ootan asjata!

Nään, kuis kahvatub naine, kuidas kaub läige ning õnne sära ta silmist, muutes näust kollaseks, kui sügisel langevad kaselehed.

Aga ootan asjata. Ta ei tule!

Vist on sellest veel vähe! Herta on omast mehest lahutatud, meie võiksime seaduslikku abiellu astu, kuid nüüd ei räägi ma sellest enam sõnagi.

On juba varsti sügis käes oma vihmaste ning tormiste ilmadega, mil toas vakka peab istuma ja igavust tundma.

Kooli aeg on käes ning kooliõpetajad tulevad tagasi omi kohtele.

Ka proua Varna tuleb tagasi ja teeb oma esimese visiiti meile.

Lähen teda õhtul kodu saatma. Leian teda veel ilusamana, värskemana kui lahkus kevadel.

Mis kõik selle aja sees oli juhtund!

Proua Varna üleannetus toob ka minusse elu, unustan end, et olen uppund muredesse ja haaran uppujana lõbudest kinni, mis jõuab pakkuda see naine.

Tulin hilja õhtul kodu.

Heidan voodisse.

Kuulen, kuis nuuksub omas toas tagasihoidlikult naine, niisutes omi patju pisaratega

Tal on igav, tal on külm . . .

Ta ei tule!

Ootan ju ometi teda! . .

Tunnen, kuis mu südames kõik soojaks läheb kuulen häält eneses ütlema: „Mine, ta ootab!“

Ei jõua ennast enam tagasi hoida, tunnen end võidetuna naise nuttet pisarate läbi . . .

Ma lähen naise tuppa.

Istun ta voodiäärele, võtan ta käed ning suudlen neid surudes vastu omi huuli.

Naine näib võitlema enesega.

Näib, nagu ei jõuaks andeks anda, et olen teda piinanud.

Temal endalle pole põhjust etteheiteid teha, ta leiab enesel õiguse olema

Nii siis olen mina see patuoinas, see südameta tirann, kes laseb surra naist igavuse kätte, norutades päevad läbi vabrikus ning hulgub üksinda mööda metsi ehk hullab võeraste naistega, kel punased põsed ning vallatud silmad.

Kuulsin, kuis käib tuksatus läbi naise keha, see oli võit iseenese üle, mida tervitan.

Naine langes nuuksudes mu kaenla.

Olin järgmine hommik, kui ümber muudet.

Sügis päike paistis nii paitavalt, linnud laulsivad nii armsasti, mis veel jäänud ning naise naeratus oli nii igatsev, täis unistust.

Oli nagu uus elu maija tulnud.

Möödas näisid olema ilged päevad ning pimedad ööd.

Süda oli nii kerge.

Tundsin, end ime inimesena, heamana, ausana olema, et olin jõudnud enesest võitu saada.

Naine käis ümber lõbusana, vallatuna . . .

Ei läinud ma enam proua Varnat kodu saatma pimedail õhtuil ega hulkund ma unistajana päevasi läbi mööda metsi ümber.

Polnud seda enam tarvis.

Olime leidnud uuesti teineteist.

Naine oli võitnud . . .

Kes tunneb inimese hinge! Seda rahutut hulkujat ning otsijat hinge!

Olime elanud terve talv, magusamalt, kodusemalt kui eelmisel.

Kooliõpetajad käisivad korralikult meil.

Ei visanud ma kedagi uksest välja nii kui lubasin, vaid olin veel lõbusam nende vastu kui varem.

Harrastasime omi tuttavaid spordi harusi, ning olime tihti üleannetud ning vallatust täis.

Juhtus nii mõndagi, millest vaikima peab ehk küll süda pakitseb ning sulg kiheleb.

Minul oli siiski raske harjuda naise soovide järele elama, sest polnud need aastad mis hulkudes mööda saatnud, mu hingest jälgi jätmata mööda läinud.

Püüdsin hoida end ohjes, et mitte mõnd rumalust korda saata, sest oli ju see proua Varna üks jumalavallatu naine, kes igatses meest.

Ei olnud talvel midagi jalust rabavat juhtunud.

Proua Varna nähes, et olen jäänud tagasihoidlikuks, kitsimaks hullamises, tahtis mind alati viia ülimeelikasse tuiju.

Naistel on antud jumalast sihuke mood, kui näevad, et hoitaks neist eemale, siis topivad end kaela

Nii oli lugu ka proua Varnaga.

Oli jätnud oma tagasihoidlikuse ning saanud. pealetükkivaks minule.

Tegi ennast see läbi naeruvääriliseks.

Võib olla olin mina selles süüdi, hullasin ta'ga eelmisel talvel, andes põhjust naisele mõneksgi keelat võtteks.

Kes teab!

Lollid olete Teie naised!

Mis on minul sinuga asja!

Mõtled ainult rumalusi. Sull ilus näolapike, kena keha ja kohe usud — — — olen sinu kütkeis.

Olen kaugel sellest.

Mulle meeldis natukene sinuga hullata, olid nii veetlev ja jumalavallatu naine, kelle ihu iharuses põleb kui tuli.

Mull omal armas naine, ning mina olen ta truu mees — ja — muud ei midagi!

Herta pani meid hoolega tähele. Nägin, kuis laienesid ta silmaterad, saates meile pilkusi järele kui juhtusime proua Varnaga kaugenema seltskonnast.

Asjata muretsed, armas naine! Olen su truu mees kui koer oma peremehele.

Olen su ori ja muud ei midagi!

Herra Reimann kõneles alati minu naisega.

Teadsin, millest kõnelevad, teadsin, et naine huvitab herra Reimanni ja mitte rohkem.

Herta oli uhke naine, et kunagi lubada enese kohta midagi üleida lasta. Oli tal ju valus koht südames olemas, — ta oli oma endise mehe maha jätnud.

See oli ka siin „jõeääres“, teatavaks saanud, sest ilm on ju nii väike, nii pisitillukene, et midagi seal varjule ei jää.

Vabrik käis juba ja töötas 500 puuda okkaid päevas läbi.

Palju inimesi said tööd ja leiba.

Elu jõe ääres oli suurenend.

Hulk majasid ning hooneid ümbritsesid talu. Oli nagu alev lühikese ajajooksul „jõeäärele“ tekkinud.

Tundsin uhkust, olles kõige selle liikumise juht ning omanik . . .

Tundsin end rahuldut, sest olin elus midagi kordasaatnud, mina see endine hulkuja, kes aastaid käinud rahuta ümber, hulkudes külast külla ning talust tallu, paludes headelt inimestelt tüki leiba.

Oli viimane saani tee.

Lasin hobused etterakendada, et viimast korda veel enne tee lagunemist üks lõbus ja lustiline ajamine ettevõtta.

Varsti tuleb kevad oma poriga ning liikumine vaikib ka jõeäärel.

Hobused ootasivad trepi ees norskades jalgadega kraapides sula lund.

Tulime majast välja ning istusime hobuste peale, kuidas, kes kellegiga juhtus.

Herta võttis esimese hobuse ohjad ja talle seltsis koolijuhataja herra Reimann. Mina sain teise hobuse ja mu seltsiline oli neiu Kokk.

Kolmanda hobuse peale istusivad herra Vilms, preili Samet ning proua Varna.

Sõit läks rõemsal kuljuste kõlinal minema.

Sõitsime mööda raudtee äärt kuni ristteele välja, sealt sõitsime kuni alevini, kust pöörasime külavahe teele, mis meid ringsõidul jõeääre välja tõi.

Lumi oli sula ja hobused loopisivad jalgega vastu silmi lume lortsu.

Hoidsime silmad kinni. Peagi jõudsime ringsõidul jõeäärde välja.

Hobused aurasivad ajamisest ees ning traavisivad püüdes tõttata kodu.

Talve tee käis jõest üle.

Herta sõitis kõige eel.

Hüüdsin tale tagant järele, et ei sõidaks ta jõe peale, sest kartsin, et eilane vihm on teinud jää liiaks pudevaks. Võiks õnnetus juhtuda!

Herta ei kuulnud minu hüüdu.

Kihutasin oma hobust ligemale, et veel kord hõisata naist — aga oli hilja!

Hobune oli juba sõitjatega keset jõge jõudnud. Jääl olivad praud sees ning oli kardetav ülesõita.

Peatasin kaldal hobuse ning hüppasin välja saanist.

Olin ärevusel, ei oskand midagi mõtelda, iga minut võis jää hobuse jalge alt tükkideks pudeneda ning kadunud olivad hobune ja sõitjad!

Kõikide pilgud olivad jääl viibivate poole pöördund, oodates põnevusega, kas pääsevad üle.

„Pääsevad üle, pääsevad üle!“ hüüdis proua Varna.

Sel silmapilgul käis kõrvu lukustav pauk ja jää pudenes hobuse raskuse all tuhandeks tükkiks.

Ei näinud midagi, ei oskanud mõtelda!

Milline õnnetus!

Avanes pilt, herra Reimann oli paiset ühe suurema jääpanga peale, mille äärest kramplikult kinni hoidis ja mida vee vool edasi kandis.

Hobune võitles vees.

Herta oli saanist välja kukkunud keset lagedat vett. Ta püüdis hoida end vee peal võideldes vooluga. Silmapilk näis, nagu läheks tal korda end päästa, aga järgmine vool kandis teda kiiresti edasi — jää alla . . .

Herta oli kadunud!

See kõik oli silmapilgu töö.

Hobune võitles veel mõni aega külmas vees kuni jõud rauges. Ta vajus küljeli ning vool kandis teda sama teed, kus läinud Hertagi.

Tundsin, kuis purunes midagi rinnus — — —

Herra Reimann pääsis ära.

Tundsin, kuis valmines minus mõte, kolo mõte — ühe hüppega olin ma vette karganud.

Ma ei võinud enam elada!

Hertat ei olnud enam!

Ma otsustasin temaga ühes surra.

Hüppasin, peale selle ei määleta enam midagi.

Kui meelemärkusele tulin, leidsin end oma toast voodist.

Ma vandusin ja needsin inimesi, kes olivad mu jõest välja tõmbanud.

Ma ei jõua enam elada!

Hertat ei ole enam!

Olin mölland mõnd päeva olles palavikus kui hullumeelne. Viimaks võttis väsimus must võitu ja ma langesin sügavasse, tuima kurbmeelsusse.

Mu hing oli kaetud udu looriga, nagu tume vari lasus mu hinge peal.

Ei tundnud ma ise ennast ega inimesi, kes mind ravitsesivad.

Oma tugeva loomuse tõttu tõusin siiski mõne aja pärast voodist kehalisena tervelt ülesse, aga murtud hinge poolest.

Käisin varjuna ümber.

Ei. Siia ma elama jääda ei või!

Ma müün kõik maha ja lähen siit kaugele, kaugele minema, hulkudes ning otsides uut kodu.

Paar päeva peale minu terveks saamist toodi Herta korjus „Jõeäärele".

Olin käskinud teda otsida ning oli leitud teda mõni verst altpoolt Surju küla juurest kaldale paisatult.

Nüüd valvasin ma ööd kui päevad oma unustamata naise puusärgi juures, olles sõnadeta kurb omas valus.

Olin kautand teda jäädavalt.

Tuli ka koolijuhataja herra Reimann ning istus sõnadeta Herta puusärgi kõrvale, valvates minuga ühes.

Mu hinges tõusis viha selle kaaskannataja vastu. Oleksin heameelega küsinud: „mis temal siin asja!"

Minu naise puusärgi juurde!

Vaikisin siiski! Kartes pahanda surnut, kes olnud meile kõigile armas.

Mis õigus oli mul rohkem teda leinata, kui herra Reimannil!

Pühapäev olid matused.

Saatsin ka Herta esimese mehele ning lastele telegrammi, paludes tulla matusele.

Olin unustanud viha . . . „surm lepitab kõik ära!“ trööstisin end.

Nemad tulivad.

Herra advokaat Paulus ja kaks käherpead, sinisilmalist tütarlast ja Herta õde.

Kõik olivad kurvad ning tõsised.

Herra Paulus pakkus mulle kätt.

Võtsin pakutud käe vastu, sest polnud enam teda, kes lahutanud meid.

Surnu aed oli tungil inimesi täis.

Seisin kurvalt, toetes end kellegi tundmata risti naale kui lasti puusärk hauda.

Süda vaikis.

Aegamisi kerkis kalmuküngas kõrgemalle...

Hauaküngas oli valmis — — — kaetud rohke pärgade ning vannikute, kui ka elavate lilledega.

Värske, kalmuküngas, musta puust ristiga...

Kes võib ütelda aastate pärast, kes hingab siin kalmukünka all! Ei keegi!

Inimesed lähevad sellest tallates üle . . .

Matuselised olivad kõik ära läinud, peale meie kolme.

Seisime haua juures kolmekesi.

Advokaat Paulus, herra Reimann ja mina.

Seisime, paljastes päid värske, alles kinni aetud kalmul, igal tegemist omi mõtetega.

Sireli põesas laulis lind, „sirts, sirts, sirr! sirts, sirts, sirr!"

Surnuaia taga metsas huikas öökull omal vastikul kõledal häälel: „uh, uuuu! uh, uuuu!"

Mööda läks keegi rändaja, kes kogemata juhtunud surnuaeda. Nähes meid kolme seisma paljastet peadega värske haua ääres, mõteldes igat omi mõtteid, urises ta habemes: „Nää leinajaid, kes leinavad kõik ühte naist."

Lôpp.